Zaaknr. : 77792
Kenmerk : 77793

Technische vragen en antwoorden vergadering algemeen bestuur 20 november 2019

1 OPENING

3 HOOFDPUNTEN VOOR DEZE VERGADERING

3.1 Kostenverdeling en governance SNB

3.2 Procesvoorstel Unie van Waterschappen aanpassing belastingstelsel

Fractie WaterNatuurlijk
* de afspraak in ons reglement van orde is (zie besluit hierover in AB 21 januari 2015) dat binnengekomen brieven aan het AB op de website worden geplaatst. Waarom is dat in dit geval niet gebeurd met de bijgevoegde binnengekomen stukken van Vechtstromen, AWP, Vallei & Veluwe, CDA e.a.? Overweging om binnengekomen stukken tevens direct door te sturen naar AB geven we graag mee aan de werkgroep Bestuurlijke Ontwikkeling.
Antwoord:
Voor de ingekomen stukken bij dit onderwerp zijn afwijkende afspraken gemaakt. In de vergadering van het algemeen bestuur van 23 oktober 2019 heeft de portefeuillehouder Financiën toegezegd alle ingekomen stukken over dit onderwerp gericht aan het AB aan het AB te mailen. Conform deze toezegging zijn alle stukken aan het AB gestuurd, op Spraakwater geplaatst en als bijlagebundel bij de vergaderstukken van het AB van 20 november 2019 gepubliceerd op ibabs en op de website.

Fractie Ons Water/Waterbreed
In de financiële commissie heeft Jan Slenders er het volgende over opgemerkt:

Eerst schertsend: De boeren mogen er geen Euro op achteruit gaan. Toen serieus: Het lijkt een doodlopend pad zoals het nu door een aantal partijen wordt benaderd. Zij komen met eisen en voorwaarden vooraf aanzetten, terwijl we het hebben over een procedurevoorstel. Verder lijkt het moeilijk 21 waterschappen met een uniek gebied en een unieke geschiedenis in een keurslijf te krijgen. De huidige tendens lijkt veelal "decentralistisch" terwijl dit weer uniform moet worden geregeld. Tegen het procedurevoorstel heeft onze fractie geen bezwaar. Het gevaar ligt op de loer dat Den Haag een en ander gaat regelen wanneer de waterschappen er ten derden male niet in slagen overeenstemming te bereiken. Er is zeker winst te behalen onder meer door het herstel van de weeffout en het terugdringen van het gebruik van schadelijke stoffen.
Waarom is hiervan niks terug te vinden in het verslag?
Antwoord:
het verslag van de voorbereidingscommissie financiële zaken is geen woordelijk verslag, maar een verslag op hoofdlijnen. Dit onderdeel zal op hoofdlijnen worden toegevoegd.

Fractie Partij voor de Dieren
Middels een brief van Stichting Gezond Water werd onze fractie erop gewezen dat het principe 'de vervuiler betaalt', waar de Unie van Waterschappen en ook ons waterschap voor kiest, niet wordt toegepast met betrekking tot de 'sportvisserij' (een term waar wij ons oncomfortabel bij voelen, maar die wij voor deze vragen toch zullen hanteren). Deze hobby zorgt voor loodverontreiniging van ons water, wat zeer gevaarlijk is, helaas komen de kosten die deze vervuiling met zich meebrengt voor rekening van de inwoners van het waterschap.

1. Waarom wordt er niet voor gekozen om loodverontreiniging voor rekening te laten komen van de partijen aan wie visrechten verhuurd worden?

Antwoord:

het huidig belastingstelsel kent, op basis van de Waterwet en de Waterschapswet geen mogelijkheden om vissen met lood en/of de sportvisserij te belasten voor eventuele verontreiniging van het oppervlaktewater door het vissen met lood. Daarmee is er geen wettelijke grondslag om voor deze specifieke groep of stof belasting te heffen.

2. Kunt u uitwerken hoe de kosten die gepaard gaat met loodverontreiniging verrekend worden, en hoe dit verdeeld is over diverse groepen (inwoners, partijen die visrechten huren, elders)?

Antwoord:
Voor de heffing van belasting wordt het wettelijk systeem gehanteerd. Zoals hierboven aangegeven is er geen wettelijke grondslag om specifiek de kosten voor loodverontreiniging te verhalen op sportvissers.

3. Zijn de mogelijkheden tot kostenterugwinning gerelateerd aan loodverontreiniging door dit waterschap onderzocht, en zo ja: hoe zijn haar bevindingen hierover geweest?

Antwoord:
Nee, hiertoe is geen aanleiding aangezien het waterschap geen kosten maakt inzake loodvervuiling als gevolg gebruik van vislood.

4. Kunt u een kosten-batenanalyse met ons delen met betrekking tot initiatieven omtrent loodverontreiniging waarbij de samenwerking met sportvissersverenigingen is opgezocht? Deze vraagt doelt op de inruilactie voor 1500 sportvissers (zoals genoemd in de brief) en eventuele andere soortgelijke initiatieven.

Antwoord:
Het waterschap levert een kleine financiële bijdrage aan een initiatief van een derde partij (Sportvisserij Zuidwest Nederland) waarbij in beginsel gestreefd word naar het terugdringen van gebruik van vislood en op termijn volledige uitbanning. Deze aanpak volgt de gemaakte afspraken binnen de Green Deal "Sportvisserij Loodvrij", dat via de Unie van Waterschappen door de waterschappen gesteund worden.

3.3 PHARIO demonstratieproject PHA2USE, scope aanpassing

Fractie VVD
Vraag:
Wat is de reden dat de subsidie niet is verleend?
Antwoord:
Met het projectvoorstel heeft het waterschap twee initiatieven (PHARIO en een initiatief van HVC en Paques) gekoppeld omdat het waterschap synergievoordelen zag. Het project werd daardoor complexer en dit lijkt de beoordeling negatief beïnvloed te hebben. Daarnaast blijkt LIFE bedoeld voor projecten die nog dichter bij de markt staan.

Vraag:
In de tekst van de adviesnota (p. 4) wordt aangegeven dat WBD en de twee marktpartijen hetzelfde bedrag gaan bijdragen, ieder 500k euro, maar WBD gaat 560k euro bijdragen en HVC en Paques ieder 500k euro. Graag korte toelichting.
Antwoord:
Deze 60 k€ is bedoeld voor interne kosten van WBD voor de begeleiding van het project. Ook andere waterschappen hebben hiervoor extra budget gereserveerd.

Vraag:
In de adviesnota staat een totale projectorganisatie van 3,5 miljoen euro, in de aanvraag een totale projectorganisatie van 11,5 miljoen euro. Graag korte toelichting.
Antwoord:
Het grootste verschil tussen deze bedragen is de realisatie van een full scale bioplastics producerende afvalwaterzuivering bij HVC. Voor de PHARIO doelstellingen was dit aspect niet noodzakelijk bij realisatie van het oorspronkelijke project. Met het lagere projectbudget produceren we minder PHARIO bioplastics, maar door uitbreiding met extra subsidies kan de oorspronkelijk PHARIO doelstelling nog wel gehaald worden.

Fractie Bedrijven
Door het niet toekennen van de Life subsidie wordt de scope sterk ingekort.
Vraag
Wat zijn in deze fase exact de te onderzoeken zaken (deliverables)?
Antwoord:
In deze volgende fase wordt een installatie in Dordrecht gerealiseerd die per jaar 3000 kg PHA rijke biomassa kan produceren uit slib van RWZI Bath voor een periode van 2 jaar. Hiervan wordt in de minimale variant (geen aanvullende subsidie) 400 kg geëxtraheerd en getest door 3 potentiele afnemers van het materiaal. Deze afnemers testen het materiaal op hun kosten. Met aanvullende financiering (subsidie, bijdragen nieuwe partners) wordt ingezet op het uitbreiden van het extractie volume tot 1000 kg PHA zodat meer potentiele afnemers (7-8 afnemers zijn nu in beeld) het materiaal kunnen testen. Belangrijkste doel van deze fase is valideren dat het PHA bioplastic gebruikt kan worden in de beoogde applicaties. Daarnaast wordt de technologie uitgetest op een grotere schaal.

Vraag:
Gezien de scope verandering is het gevaar dat we geen volledige antwoorden op de vraag krijgen of er nu echt een marktvraag is of niet en dat er weer meer onderzoek nodig is. Als dit onderzoek is afgerond. Op basis van welke kriteria KPI's wordt besloten om te stoppen of door te gaan?
Antwoord:
Om na deze fase door te gaan met Phario moet er een concreet marktpotentieel zijn voor PHA uit rioolwater. Dat wil zeggen ofwel investeringen van private partijen in een vervolgfase dan wel verkoopcontracten voor afname van PHA uit de markt. Verder onderzoek is alleen aan de orde als private partijen dat initiëren en (op termijn) financieren.

Deze fase moet een zodanig marktpotentieel laten zien dat private partijen leidend worden in de verdere ontwikkeling van deze technologie.

Vraag:
Marktpartijen die de PHA daadwerkelijk af willen nemen zijn cruciaal. Waarom zitten deze niet in de coalitie?
Antwoord:
Marktpartijen voor de afname van het PHA zitten bewust niet in de coalitie omdat in deze fase nog onvoldoende zeker is voor welke toepassing het geproduceerde PHA geschikt is. Daarom is het belangrijk om vrij te blijven in de keuze van de partners voor toekomstige afname van het bioplastic.

Vraag:
Is voorzien dat er aan potentiele marktpartijen om een intentieverklaring wordt gevraagd of zij bereid zijn een hoeveelheid PHA af te nemen?
Antwoord:
Voor de eerdere LIFE subsidie aanvraag zijn steunbrieven verkregen van 12 partijen die allen hebben aangegeven interesse te hebben in afname van het bioplastic en dit materiaal op eigen kosten te willen testen voor hun eigen toepassingen. Met deze partners zijn verwachtingen over prijs en volume afgestemd op de mogelijkheden van PHARIO bij opschaling. Op basis van marktpotentie wordt in het project een prioritering aangebracht in het ter beschikking stellen van materiaal aan deze partners. Met marktpartijen die materiaal krijgen uit het project worden individuele contracten gesloten waarin ook verwachtingen over marktpotentieel, prijs en kwaliteit worden opgenomen

Fractie WaterNatuurlijk
* Heeft het DB kennis genomen van het Kaumeraproject in het noorden (biobased grondstof uit slib die tot duurzame polymeer wordt verwerkt), waarbij inmiddels een extractie-installatie is gerealiseerd in Zutphen en er in 2020 een volgende installatie bijkomt in Epe?
Is onderzocht of BD hiermee kan samenwerken? Wat leert BD hiervan en wat neemt BD over?
Antwoord:
Het DB kent dit project. Het project produceert een andere grondstof dan PHARIO en daardoor is de extractie niet vergelijkbaar. Er zijn wel analogieën: zowel PHARIO als Kaumera willen op deze wijze de stap naar markt zetten en deze marktvraag ontwikkelen. Er zijn goede contacten met dit project en via de Energie- en Grondstoffenfabriek samenwerking worden ervaringen uitgewisseld, bv op het gebied van wet- en regelgeving.

* waarom is de Life subsidie afgewezen, niet verkregen?
Antwoord:
Zie boven.

Fractie Ons Water/Waterbreed:
Om welke reden(-en) is de aangevraagde subsidie is afgewezen?
Antwoord:
Zie boven

Fractie Ongebouwd
Wat is de reden dat de Life subsidie niet is toegekend en is hiervan een verslag/afwijzingsbrief?
Antwoord:
Zie boven. Er is een afwijzigingsbrief.

In de praktijk blijkt dat in groen compost met biologisch afbreekbare verpakkingen meer pfas zit dan in groencompost zonder biologisch afbreekbare verpakkingen. Komt Pfas ook vrij bij de afbraak van bioplastics uit rioolwater.
Antwoord:
Nee. Ook in dit project blijft het een belangrijk aandachtspunt om aan te tonen dat het geproduceerde bioplastic vrij is van micro-verontreinigingen.

3.4 Aanvullend uitvoeringskrediet project Renovatie sluis Roode Vaart nabij Moerdijk – Simon Hofstra

Fractie VVD
Vraag:
Er wordt gesteld dat er goed gecommuniceerd is met de omgeving, er begrip is voor de kortdurende stremmingen en minimale hinder voor de scheepvaart. Hoe dienen we dat te rijmen met de aan het AB gerichte brief/mailtjes van de heren Van der Linden & Dusseldorp? Hoe is er gecommuniceerd en zijn deze personen in die communicatie meegenomen? Graag korte toelichting.
Antwoord:
Alle stakeholders zijn per brief geïnformeerd over de stremming van de sluis, waaronder de heren Dusseldorp en Van der Linden. Tevens is de informatie over de stremming kenbaar gemaakt via een algemeen nieuwsbericht op de website van het waterschap, op spraakwater en in de Bode, BN de Stem en bij de gemeente Moerdijk. Daarnaast is er per mail en telefonisch contact geweest met de heren Dusseldorp en Van der Linden.
Het waterschap heeft als beheerder van de sluis de taak om regulier onderhoud te plegen. Op dit moment wordt groot onderhoud uitgevoerd en daarbij is stremming onvermijdelijk. Dit veroorzaakt ongemak voor booteigenaren. Dit ongemak is helaas niet te vermijden, omdat er bij deze sluis geen mogelijkheden zijn om via een andere route in de Roode Vaart te komen. De stremming duurt vanwege technisch redenen helaas langer dan in eerste instantie voorzien. Ook dit is aan alle stakeholders per brief gecommuniceerd en met enkele bedrijven persoonlijk besproken. Meerdere eigenaren van recreatieboten hebben hun boot nu in een haven buitengaats liggen, en de meeste willen graag voor de winter hun boot weer binnengaats op hun eigen ligplaats aan meren. Zo ook de heer Dusseldorp. De heer Van der Linden maakt zich hard voor deze zaak vanuit de VVD-fractie van de gemeente Moerdijk. Het waterschap doet zijn uiterste best om voor alle stakeholders op korte termijn een oplossing te bieden. Daarbij geldt wel dat dit technisch mogelijk moet zijn en veilig moet zijn. De meeste betrokkenen hebben begrip voor deze situatie. Het waterschap heeft in zijn informatiebrief aangegeven dat de kosten van de alternatieve ligplaatsen voor eigen rekening van de betrokkenen zijn, maar dat betrokkenen in uitzonderlijke gevallen recht hebben op nadeelcompensatie. Daarbij wordt verwezen naar de voorwaarden op www.brabantsedelta.nl/producten/aanvraag-nadeelcompensatie.html.

Fractie Ons Water/Waterbreed
Hoe is te verklaren dat ondanks uitvoerig onderzoek inclusief onderwatertechnologie het waterschap voor verrassingen komt te staan? Past het niet binnen het asset management om zeer oude onderdelen bij een groot renovatieproject sowieso te vervangen?
antwoord:

Het uitvoerig onderzoek is uitgevoerd met een duikploeg. De duikploeg heeft enkele schades geconstateerd voor zover dit mogelijk is in water met een beperkt zicht. Om deze schade te kunnen repareren was een stremming noodzakelijk en zijn de waaierdeuren op het droge gezet. Na het drogen van de waaierdeuren heeft een tweede inspectie geconstateerd dat er meer en ernstigere schade aan de deuren is dan bij de eerste inspectie was waargenomen. Het onderwateronderzoek kon niet de bindingen aan de binnenkant van de houtconstructie waarnemen, dat was pas zichtbaar toen de waaierdeuren op het droge stonden.
Het zonder meer vervangen van oude onderdelen is niet altijd nodig en is niet duurzaam. De hele sluis is meer dan 50 jaar oud, maar veel onderdelen hebben alleen onderhoud nodig. Onderdelen worden altijd eerste geïnspecteerd conform de geldende normen. Indien een onderdeel niet door de inspectie komt, wordt bepaald of renovatie of vervanging van het onderdeel noodzakelijk is.

Fractie Ongebouwd:
Wat zijn de kosten geweest van de uitgebreide (duik)inspecties die vooraf zijn gedaan en is dit door een onafhankelijke bureau gedaan?
Antwoord:
De eerste visuele inspectie boven water van de gehele sluis is uitgevoerd door een gecertificeerd onafhankelijk bureau voor EUR 8.365,-. De tweede visuele inspectie van de waaierdeuren met een duikploeg onder water is uitgevoerd door een tweede onafhankelijk gecertificeerd bedrijf voor EUR 2.900,--

4 HAMERSTUKKEN

4.1 Aanvraag uitvoeringskrediet vervangen warmtekrachtkoppeling (WKK) op rwzi Waalwijk (project 800505)

Fractie Bedrijven
Agendapunt 4.1 (onze fractie vraagt dit agendapunt aan ter bespreking)
Ons waterschap is bezig met een energie transitie. We streven ernaar om CO2, afkomstig van fossiele brandstoffen, neutraal te worden. Om dit te bereiken zullen energie besparingen nodig zijn en zal gebruik moeten worden gemaakt van hernieuwbare energiebronnen zoals wind, zon en biogas.Het biogas dat op onze installaties wordt opgewekt moet in onze ogen ook zoveel mogelijk worden ingezet om onze eigen energietransitie te realiseren.
Vraag:
Hoeveel aardgas gebruikt ons waterschap momenteel in nm3 per jaar?
Antwoord:
Ongeveer 200.000 Nm^3/jaar (op basis van cijfers 2018).

Vraag:
Hoeveel aardgas wordt gebruikt voor het hoofdkantoor op bouvigne in nm3/jaar?
Antwoord:
Ongeveer 80.000 Nm^3/jaar (op basis van cijfers 2018).

Vraag:
Dit biogas (150.000 nm3) dat wordt omgezet naar groengas kan middels groengas certificaten worden ingezet voor onze energie transitie.
Wie krijgt de groengas certificaten van deze deal?
Antwoord:
Wabico. Daarnaast: Bij RWZI Waalwijk wordt jaarlijks ongeveer 370.000 Nm^3 biogas geproduceerd. Hiervan gaat 140.000 Nm^3 direct gebruikt worden voor het verwarmen van de vergister van de RWZI en 230.000 Nm^3 gaat doorgeleverd worden aan Wabico die het omzet in 150.000 Nm^3 groengas.

Vraag:
Als wij ze niet zelf krijgen waarom dan niet?
Antwoord:
Wabico zet het biogas om in groengas en zet dit op het landelijke gasnetwerk. Zij zijn dan ook degene die de groengas certificaten toebedeeld krijgen.

Vraag:
Groengas certificaten zijn geld waard. Hoe hoog is deze waarde en is dit meegenomen in deze deal?
Antwoord:
Momenteel (november 2019) hebben deze de volgende waarde: Een Vertogas SDE certificaat is €14 waard. Eén certificaat staat gelijk aan één Megawatt uur energie wat overeen komt met de energetische waarde van ongeveer 100 Nm^3 aardgas. De prijs is sterk markt afhankelijk.

Zoals in de nota genoemd staat onder 1.1 bij Kanttekeningen en risico's is in het contract nu opgenomen dat het waterschap een marktconforme prijs betaald krijgt welke direct gerelateerd is aan de landelijke aardgasprijs.
Het verkrijgen van de groengas certificaten is de meerwaarde voor Wabico in de behandeling van het biogas van het waterschap, hiervoor biedt Wabico hun groengas installatie aan.
De meerwaarde voor het waterschap is de inkomsten voor het biogas en het voorkomen van een aanzienlijke investering om het biogas zelf om te zetten naar of elektriciteit (middels een WKK) of naar groengas (middels een groengas installatie). Doordat RWZI Waalwijk slechts weinig biogas produceert is het bouwen van een eigen installatie niet rendabel. Ook niet als de huidige waarde van de groengas certificaten wordt meegerekend.

Met betrekking tot het verkrijgen van eigen groengas certificaten wordt momenteel beleid ontwikkeld binnen het waterschap. Dit vraagstuk is nu actueel bij de biogas productie op RWZI Bath en RWZI Dongemond. RWZI Waalwijk doet hier nauwelijks aan mee door de kleine productie van biogas.

<u>Fractie WaterNatuurlijk</u>
* Wabico gaat een contract aan met BD voor 10 jaar. Waar hangt verlenging van dit contract vervolgens vanaf? Continuïteit in afname is voor BD immers prioriteit?
Antwoord:
Verlenging van het contract na 10 jaar hangt af van:
- *Het beleid van het waterschap hoe ze op dat moment willen omgaan met het geproduceerde biogas;*
- *De markt situatie op dat moment rondom biogas en groengas;*
- *Of Wabico haar activiteiten op de locatie continueert (wat indirect ook weer afhangt van de marktsituatie op dat moment).*

<u>Fractie Ongebouwd</u>
Als wij de nota goed begrijpen wordt de WKK op RWZI Waalwijk niet vervangen maar wordt het biogas direct geleverd aan de naastgelegen BIO-vergister Wabico.Er wordt een uitvoeringskrediet gevraagd voor het vervangen van WKK van € 800.000. Graag ontvangen wij een specificatie waarin nu wordt geïnvesteerd/waar aan dit geld wordt besteed nu de WKK niet wordt vervangen.
Antwoord:
in de nota is onder 2.2 bij Kanttekeningen en risico's in hoofdlijnen genoemd waar de investering voor nodig is. Het betreft een drietal hoofdonderdelen. Deze zijn hieronder genoemd aangevuld met een totaalprijs per onderdeel:
- *Een gedeelte van het geproduceerde biogas wordt niet geleverd aan Wabico maar op RWZI Waalwijk gebruikt voor het warm houden van de gisting. De bestaande voorbehandeling van het biogas wordt hiervoor geschikt gemaakt en uitgebreid; totaal €210.000,-*
- *Er wordt een gasleiding van ongeveer 300 meter naar Wabico aangelegd met bijbehorende voorzieningen en beveiligingen; totaal €430.000,-*
- *De gasfakkel voor het affakkelen van biogas bij calamiteiten is toe aan vervangingen en wordt vernieuwd; totaal €160.000,-*

Er is een meer gedetailleerde begroting beschikbaar inclusief achterliggende offertes welke kan worden ingezien.

Fractie Partij voor de Dieren

1. Er is momenteel discussie over de duurzaamheid van biomassacentrales[1][2]. Hoe maakt het waterschap de afweging of het leveren van biogas aan biomassacentrales onder de streep wel als duurzaam te beschouwen is?

Antwoord:
Wabico is geen biomassacentrale. Bij een biomassa centrale wordt biomassa verbrand. Bij Wabico wordt biomassa vergist en wordt het biogas omgezet in groengas

4.2 Bevindingen en voorstel agendawerkgroep

Fractie Bedrijven
Agendapunt 4.2 Onze fractie vraagt dit punt ter bespreking aan.

Fractie Ons Water/Waterbreed
Procedurele vraag: het heeft de voorkeur van onze fractie om dit niet tijdens het AB van 20 november 2019 te bespreken maar tijdens de werkconferentie op 3 december 2019

Fractie Partij voor de Dieren

1. Op welke wijze maakt de agendacommissie haar afweging of een onderwerp een bespreekstuk of hamerstuk is?

Antwoord: *in de vergadering van het algemeen bestuur van 10 juli 2019 heeft de voorzitter van de agendawerkgroep een korte toelichting gegeven op de werkwijze en vingeroefeningen van de agendawerkgroep. De agendawerkgroep heeft dit vervolgens uitgewerkt in werkafspraken.*

Wat betreft het advies van de agendawerkgroep aan het DB over de verdeling in hamerstukken en bespreekpunten, de agendawerkgroep hanteert de volgende niet-cumulatieve criteria: actualiteit van het onderwerp, politiek-bestuurlijk belang, majeure onderwerpen, forse kredietoverschrijdingen en/of invloed op het dagelijks werk van het waterschap. De agendawerkgroep adviseert over de namens DB ontvangen concept verdeling in hamerstukken en bepreekpunten voorafgaand aan de DB vergadering.

2. Waarom is er voor gekozen om een DB lid in de agendacommissie te laten plaatsnemen?

Antwoord: *op deze manier wordt de afstemming en samenhang met het DB geborgd. Artikel 84 lid 2 Waterschapswet bepaalt dat het dagelijks bestuur belast is met de voorbereiding van al hetgeen in de vergadering van het algemeen bestuur ter overweging en beslissing moet worden gebracht. De betrokken AB-leden vertegenwoordigen daarnaast fracties die onderdeel uitmaken van het dagelijks bestuur en fracties die geen onderdeel uitmaken van het dagelijks bestuur.*

3. Waarom zijn er maar 2 vertegenwoordigers van het AB in de agendacommissie?

Antwoord: *de bemensing en taakstelling van de agendawerkgroep is besproken en besloten in het fractievoorzittersoverleg van 22 mei 2019. Uitgangspunt daarbij waren de binnengekomen aanmeldingen, evenals een vertegenwoordiging uit het dagelijks bestuur, fracties die onderdeel zijn van het dagelijks bestuur en fracties die geen onderdeel zijn van het dagelijks bestuur. In de AB vergadering van 19 juni 2019 is besproken dat de in de fractievoorzittersoverleg besloten samenstelling van de agendawerkgroep van start is gegaan. In de vergadering van het algemeen bestuur van 10 juli 2019 is daarnaast een toelichting gegeven op de aanmeldingen, de vorming en werkwijze van de agendawerkgroep.*

4. Waarom nemen niet alle fractievertegenwoordigers deel aan de agendacommissie?

Antwoord: *zie het antwoord onder 3.*

[1] https://www.ad.nl/politiek/eerste-kamer-wil-af-van-subsidie-op-biomassa~ac121dec/
[2] https://www.ad.nl/binnenland/onderzoek-biomassa-zorgt-voor-hogere-uitstoot-dan-kolen~a152bfc9/

5 TECHNISCHE BEHANDELING KADERNOTA

Fractie VVD:

Vraag:
De titel van het bestuursakkoord luidt: "Samen beter!", waarom is voor de kadernota, die een uitwerking vormt van dat bestuursakkoord, de titel van het bestuursakkoord niet gevolgd? Of een variant daarvan, zoals bijvoorbeeld: "Samen beter!: vol energie naar buiten"?
Antwoord:
Het is niet gebruikelijk om voor twee verschillende documenten dezelfde titel te kiezen. DB vindt 'Vol energie naar buiten' een passende titel.

Vraag:
Op pagina 7 van de kadernota wordt het weerstandsvermogen (ratio) groen weergegeven, daarmee aangevend dat deze ratio gunstiger zou zijn in vergelijking met de voorgaande kadernota, terwijl deze ratio in 2019 7,5 bedraagt en richting het einde van de periode van de huidige kadernota tendeert naar rond de 1,2. Graag korte toelichting.
Antwoord:
Deze vraag is ook in de voorbereidingscommissie Financiële zaken aan de orde. De toelichting treft u aan het verslag van deze vergadering.

Vraag:
Op pagina 30 van de kadernota wordt gemeld dat er dividenduitkeringen te verwachten zijn van de NWB. Zijn er al omvang van bedragen en tijdstippen bekend van die uitkeringen?
Antwoord:
De omvang van de uitkeringen zijn afhankelijk van de nettowinst van de NWB. De uitkering over 2019 zal in de loop van 2020 uitgekeerd worden en bij het waterschap in 2020 in de cijfers verantwoord worden. In de Kadernota is een (voorzichtige) inschatting van de te ontvangen bedragen gemaakt (€ 1,4 miljoen per jaar) op basis van de volgende mededeling inzake het dividendbeleid van de NWB:

In de jaarlijkse algemene vergadering van aandeelhouders op 18 april 2019 heeft de NWB Bank het dividendbeleid gepresenteerd en in dat kader het volgende medegedeeld:

"De directie streeft naar een bestendig dividendbeleid, met als drie belangrijkste uitgangspunten:
- *de toekomstbestendigheid van de bank*
- *het streven naar een pay-out ratio tussen 40-60% van de nettowinst*
- *periodieke evaluatie van het dividendbeleid"*

Deze lijn is op 10 juli 2019 (her)bevestigd in het tussentijds overleg tussen de waterschapsaandeelhouders en de NWB Bank waarbij de directie van de bank heeft aangegeven binnen de bovengenoemde bandbreedte te streven naar de uitkering van een jaarlijks gelijk bedrag.

Vraag:
Op pagina 33 van de kadernota staat dat bijna alle voorbeeldaanslagen ieder jaar onder de 4,5% stijging vallen. Welke niet? En waarom niet? De (harde) afspraak van het bestuursakkoord is immers dat de stijging van tarieven voor burgers en bedrijven max 2,5% + 2% inflatie, dus in totaal 4,5% stijging per jaar, zou bedragen.
Antwoord:
De tabel met voorbeeldaanslagen op p. 63 van de Kadernota laat zien dat de voorbeeldprofielen 'agrarisch bedrijf' en 'gemeente' in 2020 een stijging hebben van meer dan 4,5%. De oorzaak hiervan is de uitwerking van het arrest van de Hoge Raad, waardoor minder hectares als 'verharde openbare wegen' mogen worden aangeslagen.

In het bestuursakkoord staat dat de lijn van de vorige bestuursperiode als vertrekpunt geldt. Deze lijn luidt: "De maximale lastenstijging komt voor alle voorbeeldprofielen in de planperiode gemiddeld niet boven 2,5% + inflatie, waarbij de voorbeeldprofielen voor huishoudens en bedrijven (groothandel en productiebedrijf) in geen enkel jaar boven dit percentage uitkomen." Aan deze afspraak wordt in de Kadernota voldaan.

Fractie CDA:
Blz. 11
Optreden als één overheid / één loket. Waar is/komt dat loket, en wat betekent e.e.a. voor onze naamsbekendheid?
Antwoord:
Op dit moment worden vergunningsaanvragen en meldingen ingediend via verschillend digitale voorzieningen. Hiervoor in de plaats komt op 1 januari 2021 (invoeringsdatum Omgevingswet) één landelijke digitale voorziening DSO. Deze voorziening bestaat uit het nieuwe Omgevingsloket en alle onderdelen die op de achtergrond nodig zijn.
Via het Omgevingsloket kunnen initiatiefnemers, overheden en belanghebbenden snel zien wat is toegestaan in de fysieke leefomgeving. Via het DSO kunnen zij:

- *vergunningen aanvragen en meldingen doen;*
- *zien welke regels en beleid van toepassing zijn op een locatie. De basis hiervoor zijn de omgevingsdocumenten die in het DSO zitten. Dit zijn bijvoorbeeld omgevingsvisies, omgevingsverordeningen en -plannen (zoals de Keur van het waterschap), projectbesluiten en programma's. Overheden leggen daarin onder meer vast wat wel en niet mag op een locatie.*
- *op termijn informatie raadplegen over de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Denk bijvoorbeeld aan gegevens over water- of luchtkwaliteit en geluidbelasting.*

Met de inwerkingstelling van het landelijke voorziening DSO is weer een stap gezet in het verder verbeteren van de digitale dienstverlening van de overheid aan burgers, bedrijven en andere organisaties. Hierbij is het doel dat de overheid als samenhangend geheel wordt beschouwd. De informatiekanalen van Brabantse Delta dienen te worden afgestemd op het nieuwe landelijke loket, waarbij er geen onnodige doorverwijzingen plaatsvinden. Een en ander heeft geen impact op de naamsbekendheid van Brabantse Delta.

Blz.12
Hoe kunnen we alle biomassa optimaal benutten, de bokashi-methode blijkt wettelijk tot problemen te leiden. Maaisel wordt gezien als afval, ook binnen de kleine kringloop?
Antwoord:
Door aangepaste wetgeving is het niet meer mogelijk om maaisel naar ondernemers af te voeren via de kleine kringloop wanneer het maaisel gebruikt wordt voor het maken van compost of bokashi. Het waterschap probeert op meerdere manieren (deelname landelijke klankbordgroep, brief aan minister Schouten) deze wetgeving terug te draaien zodat het makkelijker is om maaisel via de kleine kringloop te verwerken.

Zijn er problemen met PHAS binnen kleine kringloop?
Antwoord:
Op dit moment wordt maaisel niet bemonsterd op PFAS. Watergangen worden minimaal 1 maal per jaar gemaaid hierdoor is de verwachting dat de concentratie aan PFAS erg laag is in het maaisel.

Klimaattransitie: Zijn de gemeentelijke stresstesten allemaal uitgevoerd en wat heeft het opgeleverd?
Antwoord:
Gemeenten voeren ten eerste gezamenlijke stresstesten in de werkeenheden die ontstaan zijn vanuit de waterketensamenwerking. Die zijn afgerond of nu in afrondende fase. Daarmee is voor elke gemeente een goede stresstest beschikbaar. Er zijn ook gemeenten die voor hun eigen grondgebied daar nog verdere verdieping op een of meerdere thema's wenselijk vinden, vooral om goed beslagen ten ijs te komen als zij met bewoners en belanghebbenden in hun gemeente de dialoog aan gaan. Dat is een extra inspanning die zij doen. Sommige gemeenten hebben die al langer zoals Breda en Bergen op Zoom, sommige gemeenten zijn daar nog mee bezig zoals Zundert. Uiteindelijk betekent dit dat elke gemeente nu in beeld heeft welke impact klimaatverandering kan hebben binnen de gemeente, zodat zij in de fase van de klimaatadaptatiedialoog (ook wel risicodialoog genoemd) het gesprek aan kunnen gaan over wat die effecten betekenen, wat daarin prioritair is om aan te pakken en welke strategie daaruit voortkomt. Deze dialogen staan conform het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie gepland voor 2020. Ook daarvoor geldt dat op verschillende plaatsen al voorbereid wordt op die dialogen of deze zelfs al starten. Vaak ook gekoppeld aan trajecten rondom omgevingsvisies in het kader van de Omgevingswet.

Blz. 13.
Wij laten derden op onze terreinen energie opwekken. Op blz. 52 wordt geconstateerd dat dit niet meetelt in ons eigen aandeel om de duurzaamheidsdoelen te behalen.
Moet dat geen aanleiding zijn om zelf te gaan exploiteren/energie winnen met desnoods een andere/derde als ingehuurd uitvoerder?
Antwoord:
In de tekst wordt aangegeven dat dit mogelijk op termijn niet meer wordt meegeteld. Op dit moment valt de energie die door derden op de assets van de waterschappen wordt opgewekt nog wel binnen de definitie van energieneutraliteit zoals de Unie van Waterschappen die met de overige koepels heeft afgesproken. Het waterschap heeft overigens voldoende ruimte om meer energie op te wekken dan het eigen verbruik. Met de nota 'versnellingsplan duurzaamheid' uit juni 2017 is ook voorgesteld om zelf te gaan investeren in duurzame energie uit windmolens. Hiertoe wordt op 18 december 2019 een nota over inkoop van duurzame energie aangeboden aan het AB.

Blz. 15
Via een omgevingsfonds krijgen lokale projecten voor recreatie en natuur een impuls. Over welk omgevingsfonds gaat het hier en waarom kunnen lokale projecten van de landbouw en MKB hier niet in meedoen?
Antwoord:
De tekst waar naar wordt verwezen gaat over een regeling die is uitgewerkt met de deelnemers van het project 'Energie A16'. Naast een burenregeling is er ook een omgevingsfonds opgericht. Het waterschap is geen deelnemer in dit project. Het project is als voorbeeld genoemd. In een volgend energieproject van de regio zou het waterschap wel als deelnemer kunnen participeren. Het waterschap kan dan ook voorstellen doen over wat er wel of niet zou passen binnen een nieuw af te spreken omgevingsfonds.

Blz. 16.
Voor ons is onduidelijk het werken aan kringlooplandbouw in relatie tot adagium "teelt volgt peil".
Is er dan sprake van verschillende kringlooplandbouw bij verschillende peilen?
Antwoord:
Bij een kringlooplandbouw zoals deze bedoeld wordt, hoort op termijn ook een andere, nieuwe landbouwpraktijk dan die we nu kennen. De inspanningen, zoals waterschappen die leveren en de manier van denken van waterschappen nu, is geënt op de huidige praktijk en het aanpassen van de watersystemen aan de huidige praktijk. Daarmee doen we geen recht aan het principe van 'ruimtelijke adaptatie' waarbij de ambitie is om samen met grondgebruikers te werken aan een andere, klimaatrobuuste inrichting van Nederland in 2050.

Het Deltamanagement vraagt een grote inspanning van het Waterschap, o.a. het toetsen en herijken van de voorkeursstrategie. Hoort hier ook het uitvoeren van gebiedsprojecten bij?
Antwoord:
De genoemde inspanning betreft vooral het proces van periodiek herzien van stresstesten, toetsingen en strategieën, zoals in het Deltaprogramma Ruimtelijke adaptatie is afgesproken. Dit vraagt om een intensieve dialoog tussen partners, zoals deze op dit moment ook gevoerd wordt. Projecten of gebiedsprocessen kunnen een resultante zijn van deze periodieke herijking.

Blz. 18.
Een mogelijke inzet wordt genoemd om recreatie en energiewinning te combineren met dijkbeheer. Meervoudig ruimtegebruik.
Wordt de grasmat minder stabiel en neemt de biodiversiteit verder af onder de zonnepanelen?
Antwoord:
In het derde kwartaal van 2019 is gestart met het onderzoek naar de mogelijkheden voor energiewinning op of nabij waterkeringen, zowel beleidsmatig als technisch. Dit onderzoek is een eerste stap naar een redeneerlijn voor waterschap Brabantse Delta met betrekking tot het beoordelen van toekomstige initiatieven rondom bijvoorbeeld zonnepanelen of windturbines. Deze redeneerlijn wordt in 2020 opgesteld. Het uitgangspunt bij het verkennen van mogelijkheden van energiewinning is dat ontwikkelingen niet strijdig mogen zijn met

waterveiligheid van het achterland. Het behouden van een goede grasmat is hierin een criterium. Daarnaast wordt ook gekeken naar andere functies van de waterkeringen, zoals hun bijdrage aan natuur. Er zijn verschillende verschijningsvormen van zonnepanelen, welke allen een ander effect hebben op de grasmat en/of de biodiversiteit. Deze zullen worden bekeken in het kader van de eerder genoemde redeneerlijn.

Wat willen wij met de beekdal brede aanpak in de verschillende gebiedsaanduidingen langs onze verschillende beken?
Antwoord:
Het waterschap wil aansluiten bij de beekdal brede benadering 'klimaatrobuuste beekdalen' van de Provincie Noord Brabant: "In de Brabantse Omgevingsvisie wordt klimaatadaptatie als urgent genoemd en de inzet van klimaatrobuuste beeklandschappen worden gezien als een van de speerpunten om in de komende periode mee aan de slag te gaan. Hierbij is het belangrijk dat er een verbredingsslag wordt gemaakt vanuit de huidige kijk, die zich vooral richt op de beekloop en een smalle zone erom heen. In de beekdalbrede benadering ligt de focus op een integrale, samenhangende, gebiedsgerichte aanpak voor klimaatadaptatie waarin geleidelijke transities richting duurzamer land- en watergebruik in gang worden gezet. Een effectieve aanpak van klimaatrobuuste beeklandschappen vraagt om een intensieve, meerjarige samenwerking tussen overheden (provincie, waterschappen en gemeenten) en lokale partijen zoals terreinbeherende organisaties en ondernemers (zoals agrariërs). Maar ook binnen de provincie en gemeenten is het van belang dat het thema integraal wordt opgepakt. Het is namelijk niet alleen van belang voor klimaatadaptatie, maar ook voor de beleidsvelden van water (kwaliteit en kwantiteit), natuur, ruimtelijke ordening, bodem en landbouw. Samenwerken op deze beleidsvelden kan ervoor zorgen om meerdere slagen in een keer te behalen bij gebiedsprocessen.

Is er onderscheid of deze wel of niet aangewezen zijn als EVZ of beekherstel?
Antwoord:
In principe is er geen onderscheid of deze wel of niet zijn aangewezen als EVZ of voor beekherstel. De grotere beekdalen zijn aangewezen als zowel EVZ en beekherstel. De beekdal brede benadering wordt als eerste opgepakt in gebieden waar opgaven liggen die daar logischerwijs raakvlakken mee hebben. In de praktijk zullen beekdalen waar EVZ en/of beekherstel opgaven liggen deel uitmaken van de beekdal brede aanpak. De keuze voor een gebied maakt het waterschap niet zelf, dat gebeurt in samenwerking met provincie, gemeenten en lokale partijen.

Moet onder categorie 5 op het plaatje de intensieve landbouw worden geschaard?
Antwoord:
Zone 5 is bedoeld voor landbouw, waarin het streven naar "vitale landbouw, natuur en waterinclusieve landbouw rekening houdend met de draagkracht van het gebied" centraal staat (https://www.klimaatadaptatiebrabant.nl/k/n442/news/view/2495/2025/reisgids-op-weg-naar-klimaatrobuuste-beeklandschappen.html).

Beekdal brede aanpak, voldoende basisafvoer en stroming in beken realiseren. Betekent dat er meer doorstroming in het watersysteem moet komen om ons te helpen het KRW te behalen?
Antwoord:
Voldoende basisafvoer en stroming betekent inderdaad dat er meer water door het systeem moet stromen om de KRW doelen te behalen en een gezond ecosysteem te bewerkstelligen. Dat water moet wel ergens vandaan komen, vandaar de beekdal brede aanpak om de sponswerking van het gebied te vergroten.

Blz 21.
Hoe ver is het Waterschap met de totstandkoming van de omgevingsvisie?
Antwoord:
De omgevingsvisie is een instrument in het kader van de omgevingswet. Omgevingsvisies worden verplicht opgesteld door het Rijk, provincies en gemeenten. Hiermee stellen zij een integrale visie op de fysieke leefomgeving vast. Waterschappen kunnen geen integrale visie op de fysieke leefomgeving opstellen. Waterschap Brabantse Delta stelt om die reden geen omgevingsvisie vast. Het waterbeheerprogramma biedt wel ruimte voor waterschappen om een visie op het water gerelateerde deel van de fysieke leefomgeving te ontwikkelen. Het plan

van aanpak voor het waterbeheerprogramma, dat als mededeling op de AB-vergadering van 23 oktober stond, stelt dat in het waterbeheerprogramma een visie deel wordt opgenomen.

Blz. 24
Terugwinning fosfaat uit verbrandingsas is gering. Wat zijn de resultaten van SNB hierin?
Antwoord:
SNB heeft een intentieovereenkomst met EcoPhos uit Frankrijk voor het terugwinning. De investering bij EcoPhos loopt vertragingen op en is al meerdere malen uitgesteld. Als dit project gaat lopen is de terugwinning van fosfaat bijna volledig.

Blz 25.
Wat is de reden dat de samenwerkingsovereenkomst met het GOB groen ontwikkelfonds niet gehaald is
Antwoord:
In tabel 3 staat de samenwerkingsovereenkomst Groen Ontwikkelfonds Brabant genoemd bij de onderdelen 'herstel natte natuurparels' en 'ecologische verbindingszones'.

Blz 26.
De watersysteemanalyses zijn een basis voor herijking van Beek- en Kreekherstel.
Hoe is dat bedoelt? Kwalitatief met andere aanpak of kwantitatief door meer of minder hectares?
Waarom leiden die ook niet voor de andere gebiedsprojecten tot herijking, of is dat verboden?
Antwoord:
De watersysteemanalyses leiden op sommige plekken tot een andere combinatie van als effectief ingeschatte maatregelen. Zo kan een kilometer beekherstel een verschillende invulling hebben: het kan bijvoorbeeld gaan om aanleg van een meander, verondiepen van de bodem, het planten van bomen langs de beek voor meer schaduw, enzovoort. Ook kan een aangepaste invulling van peilbeheer en onderhoud wenselijk zijn.
De watersysteemanalyses zijn gericht op de ecologische en chemische waterkwaliteit en doen daarmee geen uitspraken doen over herijking van andere wateropgaven. In een gebiedsproces worden de bevindingen van de watersysteemanalyses gewogen met de bevindingen uit analyses voor andere wateropgaven. Waar mogelijk worden op basis daarvan slimme combinaties van maatregelen gekozen die meerdere doelen dienen. Zo draagt herstel/versterking van de sponswerking in brongebieden bij aan zowel de zoetwatervoorziening als een betere ecologische kwaliteit van de beken.

Blz. 32
Tarieven van gebouwd zakken enigszins, dan wel stijgen minder dan de overige categorieën. Is het wel correct dat het percentage van gebouwd in watersysteem hetzelfde blijft, op 58,1% (blz 55). Door het arrest van Hoge Raad en het daardoor verminderde aantal hectares van ongebouwd verharde wegen, zou het aandeel van gebouwd in het totale waarde onroerend goed toch iets moeten stijgen, bijv. van 58,1 naar 58, 6%?
Antwoord:
Het arrest van de Hoge Raad heeft uitsluitend betrekking op de categorie ongebouwd en heeft hierdoor geen effect op het aantal hectares bij de categorie gebouwd. Het percentage van 58,1 klopt.

Blz 65
Bij het diagram Gemeente verharde wegen, past in ieder geval een opmerking over het verminderde aantal hectares per gemeente (ca. 1/3 minder)!
Antwoord:
In de definitieve opmaak van de Kadernota zal deze opmerking worden opgenomen.

Blz. 69
Klopt de tabel wel wat betreft de inzet van egalisatiereserves, die hier ingezet worden tot en met 2028?
In de tabellen op pagina 60-61 is sprake van een inzet tot en met 2021.
Wat is juist?
Antwoord:
Beide tabellen zijn juist. De tariefscenario's in bijlage 2 (p. 59 en 60) laten zien dat er in het zuiveringsbeheer in 2020 en in het watersysteembeheer in 2021 de laatste egalisatiereserves worden ingezet voor de tarief egalisatie.

Tabel 2 op p.69 laat zien dat er na deze jaren ook nog een bedrag in de egalisatiereserves beschikbaar is. Dit saldo is nodig om de algemene/calamiteitenreserves aan het einde van planperiode op voldoende hoogte te hebben. De algemene/calamiteitenreserves moeten aan het einde van de planperiode namelijk hoger zijn, omdat de ingeschatte risico-omvang iets oploopt in de planperiode.

Blz 73
Langs de Donge, en iets mindere mate langs de Mark, is nog een restopgave voor vismigratieknelpunten. Is er zicht op realisatie in de huidige bestuursperiode?
Antwoord:
De restopgave is onderdeel van een herbeoordeling van alle vismigratieknelpunten. Realisatie van de restopgave zal plaatsvinden in de volgende bestuursperiode.

Blz. 74
Wat is of betekent "gerealiseerd restopgave", klaar en nog niet af?
Antwoord:
Gerealiseerd met restopgave betekent dat er bijvoorbeeld voor een ecologische verbindingszone wel stapstenen zijn aangelegd (kleine natuurgebieden) maar nog geen corridor (verbindende strook). Deze situaties ontstaan omdat we graag meters maken in de realisatie van de aanleg van EVZ's: daar waar gronden verworven kunnen worden, doen we dat en richten we ze in. Daar waar (nog) geen gronden beschikbaar zijn, komen we later terug. De Provincie en de Brabantse waterschappen hebben voor deze werkwijze gekozen, omdat hiermee vooruitgang geboekt kan worden (en niet wordt gewacht tot alle benodigde percelen zijn verworven).

Blz. 76
In het cirkel diagram staan soms 4 kleuren. Wat betekent dit? Dat er 3 kleuren vergeten zijn om te wissen?
Antwoord:
Een diagram kan maximaal 4 verschillende kleuren bevatten. Elke kleur staat symbool voor de status van renovatie van een object zoals vermeld in de legenda. Het is dus mogelijk dat op een locatie zoals een RWZI verschillende projecten zijn, worden of uitgevoerd gaan worden. In de projectenrapportage, behorend bij de managementletters, wordt de status weergegeven van elk afzonderlijk project dat in uitvoering is.

Blz. 72 – 76
Bestudering van de kaart geeft aan dat er in een smalle strook tussen Baarle Nassau en Poppel het waterbeheer door ons collega waterschap De Dommel wordt gedaan. Is er ooit de vraag gesteld of dat niet praktischer door Brabantse Delta kan gebeuren?
A*ntwoord*:
Ja, daarover is in het verleden overlegd met waterschap de Dommel. Het is echter niet effectief voor en door elkaar beheer te voeren in eenzelfde stroomgebied.

<u>Fractie Natuurterreinen:</u>
Maar vooraf een kleine correctie in het verslag van de voorbereidingscommissie Financiën. Er staat dat de volgende vergadering van de commissie op 28 november a.s. start om 16:00 uur. Dit moet zijn 15:30 uur
Antwoord: *dit zal in het verslag worden aangepast*.

1. Kan het programma duurzaamheid worden verbreed met vergroening resp. biodiversiteit? Hiermee kan mogelijk ook worden aangesloten op het Deltaplan Biodiversiteit dat in de Kadernota niet wordt vermeld.

Antwoord: *Het huidige programma duurzaamheid wordt per 1 januari 2020 doorontwikkeld naar het programma 'Duurzaam zijn' vanuit Buiten Gewoon Doen. De kans is sterk aanwezig dat biodiversiteit daar een expliciet onderdeel van deel uit zal maken*.

2. Bij de discussies in het land over de stikstofproblematiek wordt nu niet alleen meer gesproken over kringlooplandbouw, maar ook over emissiearme landbouw. Of hiermee een andere benadering wordt beoogd is (nog) niet duidelijk. Dit geldt eveneens voor mogelijke effecten voor de beleidsvoornemens van het waterschap. Is hierover meer bekend?

Antwoord:

Voor zover nu bekend vraagt een emissiearme landbouw om minder grote aanpassingen in de gangbare agrarische bedrijfsvoering dan kringlooplandbouw. De maatregelen zoals die voor het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer worden verkend zijn zowel gericht op emissiearme landbouw als op kringlooplandbouw. De mate van de bijdrage van die maatregelen voor verbetering van de waterkwaliteit en een klimaat-robuustere zoetwatervoorziening hangt daarbij af van het aantal ondernemers dat bereid is deel te nemen en de schaal waarop maatregelen worden uitgerold.

3. Op pag. 15 is gesteld dat nog in 2019 aan het AB een keuze wordt voorgelegd m.b.t. de inkoopstrategie voor energie. Gaat dit lukken?

Antwoord:
Ja, de adviesnota 'Inkoop van duurzame elektriciteit' staat geagendeerd voor de AB-vergadering van 18 december 2019. Deze nota bevat een voorstel voor de inkoopstrategie voor energie.

4. Is het mogelijk om als uitvloeisel van het Klimaatakkoord 50% lokaal eigenaarschap te realiseren bij energieprojecten van het waterschap? Zo ja welke projecten lenen zich hiervoor?

Antwoord:
Het waterschap heeft met de nota 'Versnellingsplan Duurzaamheid" in het algemeen bestuur van juni 2017 gekozen om bij kansen voor zonne-energie opwekking op onze assets, de lokale gemeenschap te laten participeren, op de locaties waar het waterschap een aansluiting als grootverbruiker heeft. Die kansen liggen er bijvoorbeeld bij rwzi Nieuwveer en rwzi Rijen. Op locaties waar het waterschap een kleinverbruiker is, zoals de werkplaatsen en de rwzi Nieuw Vossemeer, benut het waterschap de zonne-energie voor het eigen verbruik. Het overige eigen verbruik zal het waterschap met lokale windenergie op gaan wekken, conform het versnellingsplan duurzaamheid. In het klimaatakkoord wordt de bijzondere positie van de waterschappen genoemd rondom het 50% lokaal eigenaarschap. Waterschappen kunnen zelf investeren in het vergroenen van het eigen energieverbruik. Daardoor is het niet noodzakelijk om ook nog andere lokale partners te laten participeren in eigen energieprojecten van het waterschap.

5. Op pag. 24 wordt bij meetgegevens over de ecologische toestand in KRW lichamen, voor een waterkwaliteitsprogramma gewezen op een mix van maatregelen voor watersystemen en waterketen. Aan welke maatregelen wordt hierbij gedacht?

Antwoord:
Een voorbeeld is de reductie van nutriënten en toxische stoffen door maatregelen op zowel een rioolwaterzuivering, bij overstorten, op bedrijventerreinen en in de agrarische sector. Verder kan worden gedacht aan herinrichtingsmaatregelen voor beken en kreken in combinatie met een aangepast onderhoudsregime en/of peilbeheer. Het gaat daarbij om maatregelen in zowel stedelijk als landelijk gebied. Het waterkwaliteitsprogramma komt begin 2020 aan bod in een thema AB. Dan worden mogelijke effectieve maatregelcombinaties besproken.

6. Op pag. 25 is sprake van herijking en mogelijke bijstelling van de opgave voor beek- en kreekherstel. Verwezen wordt hierbij naar uitvoering in de volgende planperiode. Betekent dit dat de doelstelling en uitvoering voor de huidige planperiode worden verlaten?

Antwoord:
De doelstelling voor de huidige planperiode blijft in beginsel ongewijzigd. De invulling van het maatregelpakket (de uitvoering) verandert wel gedeeltelijk, op basis van aanbevelingen uit de watersysteemanalyses die de meest up to date kennis en daarmee nieuwe inzichten bevatten. De keuze voor een beekdal brede benadering ('klimaatrobuuste beekdalen') betekent dat de diverse wateropgaven nadrukkelijker in samenhang worden beschouwd. Dit kan leiden tot een aangepaste invulling van de opgaven voor beek- en kreekherstel, die mede afhankelijk is van de ambitie van provincie, gemeenten en lokale partijen voor een geleidelijke omschakeling naar duurzamer land- en watergebruik. Hiermee kan meer maatschappelijke meerwaarde worden gerealiseerd, mits voldoende tijd wordt genomen voor de beoogde transitie.

7. De kadernota geeft aan dat waterveiligheid, ruimte en klimaat in samenhang/integraal worden benaderd. Betekent dit dat de benadering van het

waterschap m.b.t. de ruimtelijke adaptatie integraal wordt verwerkt in de uitvoeringsstrategie klimaatadaptatie (pag. 36)?

Antwoord:
De uitvoeringsstrategie gaat over de totale reikwijdte van het Deltaplan ruimtelijke adaptatie, dus inclusief de raakvlakken met de Deltaplanonderdelen op het gebied van waterveiligheid en zoetwatervoorziening en raakvlakken het waterkwaliteit (KRW).

Tot slot nog enkele meer algemene vragen:

8. Een aantal resultaten/mijlpalen zijn in de kadernota SMART weergegeven. Dit geldt echter niet voor alle. Bovendien zijn de resultaten veelal niet gerelateerd aan een jaar waarop de afronding zal plaatsvinden en ontbreken indicatoren om het effect van uitvoering te meten? Is verdere precisering nog mogelijk of te betrekken bij de kadernota 2021-2030?

Antwoord:
De Kadernota is een instrument dat de hoofdlijnen van het beleid en de voortgang beschrijft. Een zeer gedetailleerde beschrijving van resultaten/mijlpalen en de voortgang (verdergaand dan de huidige beschrijving in het hoofdstuk 'ontwikkelingen, actuele thema's en voortgang' en in de programmaplannen) past hier niet bij. Het waterschap heeft andere rapportages en instrumenten die meer op detailniveau inzoomen (de begroting, managementletters, jaarrekening, afzonderlijke beleidsevaluaties en analyses).

9. In de kadernota zie ik geen uitspraken over uitwerking van beleid/maatregelen voor verdrogingsbestrijding, onder meer m.b.t. drainages en beregening.

Antwoord:
De aanpak van verdrogingsbestrijding is en blijft een prioriteit en daar wordt met de huidige instrumenten van het waterschap, samen met partners, hard aan gewerkt binnen de provinciale kaders. In het kader van het nieuwe bestuursprogramma van de provincie wordt er de laatste weken op provinciaal niveau wel meer en meer ingestoken op een nieuwe aanpak van verdrogingsbestrijding waarbij meer provinciale instrumenten breder inzetbaar moeten komen om de verdrogingsbestrijding een extra impuls te geven. Deze ontwikkelingen zijn nog zeer pril en daarom nog niet beschreven in de Kadernota, maar de provincie streeft ernaar om in 2020 de nieuwe aanpak te kunnen uitrollen. Dit komt de voortgang van de projecten van het waterschap ten goede.

10. Bij de publieksgerichte activiteiten van het waterschap kan wellicht ook het oprichten van zogenaamde 'blauwe brigades' worden toegevoegd. Dit is ook onderwerp geweest bij de besprekingen over het bestuursprogramma Samen beter!

Antwoord:
Het waterschap vindt het belangrijk om onze inwoners te betrekken bij het waterschapswerk. De mogelijke oprichting van inzet van 'blauwe brigades' past binnen deze visie. Op dit moment maakt het waterschap al gebruik van vrijwilligers als het gaat om het verzorgen van de rondleidingen, bijvoorbeeld bij de Open Monumentendag van 15 september jl. of rondleidingen bij de zuiveringen. De inzet van vrijwilligers hoeft zich niet te beperken tot publieksgerichte activiteiten: blauwe brigades kunnen ook worden ingezet als het gaat om onderhoudsgerelateerde werkzaamheden. Hierbij is het belangrijk om de activiteiten goed af te stemmen op de context, denk aan aspecten van aansprakelijkheid, verantwoordelijkheid en veiligheid. Het waterschap voelt zich verantwoordelijk voor de vrijwilligers. Op dit moment wordt bekeken hoe het waterschap blauwe brigades eventueel breder kan inzetten.

<u>Fractie WaterNatuurlijk</u>

- Kunnen de doelen uit beleidsvoornemen 'Water van Waarde' nog worden benoemd aangezien deze worden gehaald.

Antwoord:
De doelstelling is als volgt geformuleerd:

<u>Doelstelling 2020</u>
Om deze ambitie te bereiken is het noodzakelijk om een koers te varen die duidelijk en inspirerend is. De bovenstaande ambitie is vertaald naar een concrete en randvoorwaardelijke doelstelling gericht op 2020 en is daarmee bepalend voor de scope van dit plan. Deze doelstelling voor de korte termijn is gericht op een goede invulling van onze bedrijfswaarden. Een betrouwbaar en voorspelbaar Waterketen draagt positief bij aan het imago van het

waterschap en vormt de basis voor de sprong naar de toekomst. Waarbij de continuïteit van de bedrijfsvoering geborgd is en zowel de processen als de producten en diensten compliant en veilig zijn en een positieve bijdrage leveren aan de leefomgeving.

"Waterketen anno 2020 is er op gericht om de kerntaak water zuiveren zo betrouwbaar mogelijk uit te voeren voor de burgers, bedrijven en het milieu van West Brabant. Betrouwbaar betekent kennis van het systeem, zicht op risico's, stabiele, transparante uitvoering van processen en adequate afhandeling van calamiteiten. Een lerende houding, innovatie en streven naar duurzaamheid leveren continu een bijdrage in de verbetering van de bedrijfsprocessen en de kwaliteit van het eindproduct: gezuiverd water.
Om dit te bereiken is het lerend vermogen van de organisatie én de samenwerking met de omgeving versterkt (technologie, veiligheid, externe gerichtheid en bestuurlijke sensitiviteit). De consequenties van omgevingsscans, beleid en keuzes zijn in beeld en worden continu geactualiseerd. Er wordt risico gestuurd geprogrammeerd binnen beschikbare budgetten, met aandacht voor het bestuurlijke besluitvormingsproces. Bediening is gericht op het voldoen aan regelgeving met aandacht voor een zo gering mogelijk verbruik van energie en grondstoffen en de vermindering van afvalstromen in energiefabrieken. De verkeerstoren ondersteunt hierbij het bedieningsproces en de afhandeling van calamiteiten. Achterstanden in onderhoud zijn beheersbaar geworden en risico's in beeld. Renovatie- en nieuwbouwprojecten worden professioneel, transparant en toekomstgericht uitgevoerd zodat onze zuiveringen en transportstelsel hun taak kunnen (blijven) uitvoeren. Medewerkers kennen hun verantwoordelijkheden en bevoegdheden en handelen hiernaar. Er is een open en samenwerkingsgerichte cultuur waarin elkaar aanspreken op gedrag gemeengoed is. De mensen en hun ontwikkeling staan hierbij centraal.

Tijdens het veranderingsproces 2018-2020 blijft de winkel open, de kerntaak wordt met passie en kennis uitgevoerd. Dat maakt ons trots als medewerkers!"

- Klimaat: er zijn extra middelen beschikbaar gesteld hoe zijn deze in deze kadernota opgenomen? Aangezien we nog een motie hebben aangehouden om klimaatinitiatieven uit de samenleving te ondersteunen. Zouden we graag smart willen maken nu.

Antwoord:
De motie waarnaar gerefereerd wordt, riep op om initiatieven vanuit de samenleving financieel te ondersteunen. Het waterschap ondersteunt samen met andere partners burgerinitiatieven en vergroening van schoolpleinen financieel via het Buurtwaterfonds en 'Schoolpleinen van de toekomst'. Het waterschap stelt voor deze initiatieven jaarlijks een bedrag van € 100.000 beschikbaar. Samen met de cofinanciering van andere partners telt dit op tot zo'n € 400.000 per jaar voor dit soort initiatieven in West-Brabant.
Naast financiële ondersteuning biedt het waterschap waar nodig ook inhoudelijke ondersteuning.

Daarnaast werkt het waterschap intensief samen met gemeenten op het gebied van klimaatadaptatie en -mitigatie. Te denken valt aan de initiatieven die het waterschap onderneemt in het kader van de energietransitie: het opstellen van een regionale energiestrategie, het icoonproject Aquathermie met de gemeente Breda en de verkenning naar groen gas productie door nieuwe vergistingstechnieken samen met gemeente Gilze en Rijen. Ook ondersteunt het waterschap gemeenten in het kader van de klimaatstresstesten en klimaatdialogen. Een aantal van deze initiatieven zal uiteindelijk leiden tot investeringsvoorstellen die ter goedkeuring worden voorgelegd aan het bestuur.

- Wat wordt bedoeld met 2020 - Resultaten KRW zijn vertaald naar beleidsuitgangspunten voor de Waterketen? Is dat nog niet gedaan dan?

Antwoord
De watersysteemanalyses geven meer inzicht in effectieve maatregelcombinaties voor alle 25 KRW-waterlichamen. Ze maken ook duidelijk in welke waterlichamen aanvullende investeringen in de waterketen effectief zijn voor het kunnen realiseren van de KRW-doelen. Het gaat dan in de regel om èn-èn-èn: zowel maatregelen in het watersysteem, de waterketen (o.a. aanvullende zuiveringsstappen) als het terugdringen van emissies uit de landbouw (Deltaplan Agrarisch Waterbeheer) zijn nodig voor KRW-doelbereik. De watersysteemanalyses zijn eind 2019 volledig afgerond. Samen met de resultaten van de

analyse met de KRW-verkenner is dan de informatie beschikbaar voor het kunnen formuleren van de beleidsuitgangspunten vanuit waterkwaliteitsperspectief voor aanvullende maatregelen in de waterketen. Of die maatregelen dan uitvoerbaar en betaalbaar zijn is een bestuurlijke afweging waarbij waterkwaliteit een van de kernopgaven is.

- Er wordt aangegeven dat: Wat is bijgesteld ten opzichte van de Kadernota 2019-2028? WN is op zoek naar de keuzes die zijn gemaakt zoals gepresenteerd in het thema- AB waar een aantal bezuinigingen waren doorgevoerd naar scenario's. Daar is toegezegd om de impliciete keuzes bij deze scenario's te verduidelijken. Kunt u dat alsnog doen?

Antwoord:
De bezuinigingen die zijn doorgevoerd hebben met name betrekking op de korte termijn beïnvloedbare kosten, zoals advieskosten en de zogenaamde projecten < € 250.000. De bezuinigingen worden door het DT en DB verantwoord geacht. Door zorgvuldige afwegingen te maken, efficiënter te werken en meer zelf te doen (MAKE-BUY), bijvoorbeeld door een aantal projecten/ activiteiten in samenhang met elkaar op te pakken kan er geld bespaard worden, of kunnen de uitgaven uitgesteld worden. Er zijn geen bezuinigingen doorgevoerd op de realisatie van de doelstelling van de participatiewet.

- De afgelopen jaren is het inzicht in de toestand van de assets toegenomen waarbij is gebleken dat een aantal assets op het einde van hun levensduur is. Dit vraagt om bestuurlijke keuzes over:
  1. het evenwicht tussen kosten, risico's en prestaties 2. Het dilemma lange afschrijftermijn versus kansen voor vernieuwing 3. Het dilemma lage lasten op korte termijn versus investeren in toekomstbestendige oplossingen…. Ik kan deze keuzes in deze kadernota niet vinden …..wanneer krijgen we die ..is dat de visie waterketen?

  Antwoord:

In de tabel (4.4.2) die staat boven gestelde tekstpassage (4.4.3 Consequenties) staat een deel van het antwoord:

- *2020 – Lange termijn visie traject voor de waterketen.*
- *2020 – 2021 – LT-strategie/visie vertaald in planvorming, onder andere in een Strategisch Assetmanagementplan (SAMP).*
- *2024 – Assetmanagement volledig geïmplementeerd en op certificeerbaar niveau.*

Met andere woorden:
In 2019/2020 is onder de werktitel 'expeditie waterketen' een traject opgestart voor een lange termijn visie. Het resultaat van deze visie wordt vervolgens vertaald in een planvorming voor de waterketen waarbij de genomen bestuurlijke keuzes/dillema's nadrukkelijk worden meegenomen. De resultaten hiervan mogen -in toenemende mate- dus verwacht worden in de volgende en de daarop volgende Kadernota. Door assetmanagement goed te implementeren blijft deze planvorming actueel maar tevens flexibel genoeg om in te spelen op de veranderende omgeving/wensen/eisen.

- Wat zijn de totale kosten SODO? Omdat alleen de extra kosten voor het project SODO worden benoemd.

Antwoord:
De kosten voor SODO zijn in 2020 € 900.000 en in 2021 € 390.000

- Waarom blijft de prestatie bij de realisatie Herstel NNP wederom achter? Idem Beek- en kreekherstel? (pag 25)

Antwoord:
De voornaamste oorzaken dat de realisatie achterblijft zijn als volgt:

- Grondbeschikbaarheid: op de meeste gronden die het waterschap via vrijwillige verkoop kon verkrijgen zijn de opgaven inmiddels al in uitvoering of gerealiseerd. De gronden die over blijven zijn lastiger te verkrijgen om uiteenlopende redenen. Een mooi voorbeeld uit het thema AB van 28 oktober 2019 was de grond voor het 'ontbrekende stukje EVZ'. Grondeigenaren zijn zich bewust van hun positie en verkopen hun grond dus niet zomaar.
- Samenwerking/participatie: De projecten vinden plaats in samenwerking met meerdere partijen, dit zijn complexe trajecten waarin het waterschap niet altijd in de lead is. Het

samenbrengen van uiteenlopende belangen vraagt om zorgvuldigheid en kost meer tijd dan wanneer het waterschap een project alléén uitvoert. Het waterschap heeft tot nu toe vooral ingezet op plekken waar energie in het gebied aanwezig is, het initiëren van nieuwe projecten kost daarom steeds meer capaciteit van waterschappers.
- Zorgvuldigheid: de maatregelen die het waterschap neemt zijn ingrepen in systemen, gericht op het realiseren van opgaven (het verbeteren van de waterhuishoudkundige omstandigheden, zowel kwalitatief als kwantitatief, afgestemd om de omgeving). Dit vraagt om een zorgvuldige analyse en ontwerpproces. Als voorbeeld worden de watersysteemanalyses genoemd.
- Capaciteit: er is geen ongelimiteerde capaciteit aanwezig voor uitvoering van alle opgaven. Dit vraagt om prioritering.

De andere Brabantse waterschappen lopen tegen dezelfde knelpunten aan.

- Wij missen aanpak droogtemaatregelen in de Kadernota. Gezien het gegeven dat de grondwaterstand fors is gezakt sinds 2018 en nog niet is hersteld, kunnen we hier problemen verwachten. Graag aangeven welke maatregelen uit de droogte-evaluatie van nov/dec '18 nu zijn geeffectueerd en hoe er met de open staande aanbevelingen worden verwerkt in de Kadernota.

Antwoord:
De (droogte-/zoetwater) aanpak is op verschillende plaatsen in de Kadernota benoemd, waaronder in paragraaf 4.3.2. 'Mijlpalen'. Op pagina 39 staat dat de evaluatie droogte uit 2018 belangrijke leidraad is alsmede de Deltaplannen zoet water voor de Zuidwestelijke Delta en Hoge Zandgronden. De maatregelen uit de Deltaplannen zijn meer bedoeld voor een klimaatrobuuste inrichting op de langere termijn. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de transitie naar klimaatrobuuste beekdalen, waar de opgaven voor droogte, waterkwaliteit en wateroverlast samenkomen. In 2019 wordt wederom een evaluatie uitgevoerd die ook ingaat op de lessen van 2018 en wat hier in 2019 tijdens het droogteseizoen mee is gedaan.

Graag benadrukken we dat 2018 een extreem droog jaar was en dat vergelijkbare jaren ook in de toekomst niet volledig met maatregelen zijn op te vangen. Het is zaak om het watersysteem anders in te gaan richten en beheren (zoveel mogelijk vasthouden in plaats van zo snel mogelijk afvoeren om wateroverlast te voorkomen). Het gaat hierbij om inrichtingsmaatregelen op perceelschaal en in de haarvaten. Deze maatregelen zijn effectiever dan alleen operationele maatregelen in de leggerwaterlopen, maar vragen wel een forse inspanning en goede afstemming met grondgebruikers.

- DFB: de reserves en voorzieningen lopen terug in deze planperiode maar het weerstandvermogen blijft hoog door DFB….hoe kan dit realistischer worden gepresenteerd?

Antwoord
De reserve duurzaam financieel beleid staat in beginsel ter vrije beschikking van het algemeen bestuur in die zin dat besloten kan worden deze anders in te zetten of te laten vrij vallen ten gunste van de algemene reserve. Daarmee valt deze binnen de definitie van 'weerstandscapaciteit' en wordt deze daarmee ook meegenomen in de ratio voor het weerstandsvermogen. Mocht de behoefte om het aanvullend anders te gaan presenteren breed gevoeld worden dan kunnen we dat bij de volgende Kadernota op een aparte regel inzichtelijk maken.

- IS PFAS geen voorbeeld van externe risico met financiële gevolgen? Wij missen in de risicoparagraaf vreemde/gevaarlijke stoffen stoffen bijv (GenX)… wordt dit niet als risico bestempeld? In de inleiding nl wel maar niet in de risicoparagraaf.

Antwoord:
PFAS is een voorbeeld van een risico met mogelijke financiële gevolgen. De PFAS vallen onder het risico van illegale lozingen van concentraties giftige stoffen, het tweede risico in de risicoparagraaf.

- Er wordt aangegeven dat KRW doelen niet worden gehaald…kan men aangeven waar we staan…tov KRW niet halen is…. De keuze is wat moeten we doen om het wel te halen…

Antwoord:

Watersysteemanalyses laten per waterlichaam zien waar we staan met KRW-doelbereik en welke maatregelcombinaties als effectief worden ingeschat. Ook bevatten de analyses voorstellen voor technische aanpassingen in de KRW-doelen. De informatie uit de watersysteemanalyses en een aanvullende analyse met het landelijk model de KRW-verkenner worden de komende weken vertaald naar bestuurlijke voorstellen. Begin 2020 worden deze voorstellen besproken met het algemeen bestuur in een thema bijeenkomst over het waterkwaliteitsprogramma. Dan wordt duidelijk wat er nodig is om de KRW-doelen te halen en welke maatregelscenario's als haalbaar worden ingeschat en welke niet.

- Verder staat op pagina 38 e.v. speerpunt structurele aanpak blauwalg: In de stilstaande, vaak stedelijke, wateren zorgt de hoge fosfaatbelasting in combinatie met een lange verblijftijd van het water voor steeds terugkerende blauwalgenoverlast. Het waterschap gaat in samenspraak met gemeenten maatregelen nemen om de optredende structurele overlast te minimaliseren.(pag 39). Hoeveel geld is er i.r.t. dit thema in de Kadernota verwerkt en waarom nemen we voor het onderzoek de volle 4 jaar en zien we geen uitvoeringsmaatregelen hier, behalve de al lopende?
  Kunt u aangeven in hoeverre de aangehouden Motie Blauwalg al dan niet is meegewogen in de Kadernota, en/of verwerkt?

Antwoord:
In het AB van 10 juli is ingestemd met krediet van 9 ton voor de periode 2019-2021 voor de aanpak van blauwalg bestrijding. Dit is verwerkt in de Kadernota. Daarin worden, naast locatie specifiek onderzoek naar de oorzaak van de blauwalg overlast, ook zeker uitvoeringsmaatregelen voorzien. Het betreft maatregelen waarvoor kleinschalige investeringen nodig zijn, die passen binnen het budget van het driejarig programma. Mochten er grootschalige investering nodig zijn (zoals baggeren) dat wordt daarvoor apart uitvoeringskrediet aangevraagd. De uitvoering van die grootschalige maatregelen kan in de komende periode van drie jaar plaatsvinden, of in de periode daarna, afhankelijk van de financiële mogelijkheden bij het waterschap en de betrokken gemeente.
De motie Blauwalg is in juli niet aangenomen en dus ook (nog) niet in verwerkt in de Kadernota. Op 14 januari a.s. is thema AB Blauwalg voorzien en kunnen de punten uit de motie opnieuw worden besproken. Met de huidige aanpak wordt de beschikbare capaciteit voor bestrijding van blauwalgoverlast maximaal ingezet.

<u>Fractie Ons Water/Waterbreed</u>
De Kadernota in een oogopslag: de voorstelling van zaken is discutabel. Weergegeven wordt dat een agrarisch bedrijf in de gehele planperiode 2,7% extra wordt belast. Dit staat op gespannen voet met de aanstaande verhoging (2020); verder zijn er nu al tegenvallers in beeld (onder meer met de regionale keringen), waardoor het genoemde percentage naar onze verwachting zeker niet wordt gehaald. Wordt bovenstaande onderschreven?
Antwoord:
De wijze waarop de cijfers in de Kadernota in één oogopslag zijn gepresenteerd wijkt niet af van eerdere Kadernota's. De Kadernota is een document waarin het waterschap vooruitblikt, over een periode van tien jaar. De ontwikkeling van de voorbeeldaanslagen voor komend jaar is opgenomen in de Begroting in één oogopslag, die gelijktijdig met de Kadernota 2020-2029 ter besluitvorming voorligt.
De tegenvaller van de regionale keringen is bekend geworden nadat de Kadernota op route was en om die reden niet verwerkt.

Wat de muskusrattenbestrijding betreft: hoe is de toegenomen vangst (met minder personeel) verklaarbaar. Wat is de prognose op dit gebied?
Antwoord:
Vanwege uitval (door ziekte) is er met vangers uit gebieden waar de populatie inmiddels laag is bijgesprongen in gebieden waar de populatie hoger lag. De prognose in het aantal vangsten is een (tijdelijke) verhoging dit jaar (dit wordt eveneens in ML4 toegelicht en verklaard). Inmiddels zijn twee nieuwe bestrijders structureel aangetrokken die m.i.v. 1 december gaan beginnen. Meer (veld)uren levert in beginsel meer vangsten op. Vanuit het veld is aangegeven dat het tij is gekeerd en het aantal vangsten in 2020 lager zal liggen dan in 2019.

De fractie OnsWater/Waterbreed maakt zich zorgen over de schuldpositie van het waterschap. Deze is slechter dan bij andere waterschappen. Is hier een verklaring voor? Wij hebben ons in de verkiezingen geprofileerd op de "kerntaken" van het waterschap. Is eenvoudig weer te geven welke zaken wij nu wel doen, die wij vijf jaar geleden niet deden: met andere woorden wat is er de laatste jaren bijgekomen? Het lijkt ons een goede zaak zeer kritisch de projectenlijst met de stofkam door te nemen. In een later stadium komen we hierop terug.
Antwoord:
De laatste jaren is zowel de absolute schuld als de verwachte schuldontwikkeling in de Kadernota toegenomen door extra investeringen in onder andere project AWP 2.0, bijdrage aan het HWBP, project Regionale Keringen, Vaarwegen, de inhaalslag baggeren en de LTAP (Lange Termijn Asset Planning). De schuldpositie en netto schuldquote van waterschap Brabantse Delta 2018 ligt boven het landelijk gemiddelde maar onder de top 5. Het waterschap is zich bewust van het belang van een gezonde schuldpositie en maakt continue kritische afwegingen welke projecten zij wilt uitvoeren. Bij de Kadernota 2021-2030 gaat het waterschap onderzoeken of er aanvullende maatregelen van duurzaam financieel beleid mogelijk zijn.

Pag. 26 Kadernota:
De ecologische verbindingszones zullen we voor 2021 niet halen. Vraag: waarom die haast daar we de doelstellingen pas in 2027 hoeven te hebben behaald?
Antwoord:
De opgave voor de ecologische verbindingszones is in 3 periodes van 6 jaar opgedeeld, om ervoor te zorgen dat er in elke periode genoeg voortgang wordt geboekt en de kosten gelijkmatig gespreid worden.

Eerder gestelde vraag is over de lasten ongebouwd i.v.m. het arrest van de Hoge Raad. Vraag: hoe zijn de lasten bij andere waterschappen voor ongebouwd per ha., met name bij De Dommel en Aa en Maas (deze vraag is reeds eerder door ons gesteld; hopelijk is er nu wel zicht op).
Antwoord:
Dit wordt op dit moment in beeld wordt gebracht. Zodra er een compleet beeld is, zal dit aan u worden toegezonden.

Pag. 8 over handhaving.
Vraag : is de noodzaak aanwezig om meer mensen aan te nemen? Hoeveel mensen komen bij de afdeling handhaving bij gezien het grote bedrag dat genoemd wordt.
Is de noodzaak hiervoor aanwezig omdat er bijvoorbeeld ook gehandhaafd wordt naar droge sloten en greppels waar nooit water in staat maar die niet opgeschoond zijn (voorbeeld kan desgewenst worden toegelicht).

Antwoord:
De vraagstelling is niet duidelijk. De fractie verwijst naar pagina 8 van de Kadernota, maar op deze pagina staat niets over handhaving. We vermoeden dat de fractie pagina 46 bedoeld. Op deze pagina staat de ontwikkeling van de netto lasten van het programma handhaving. De tabel in paragraaf 4.6.3 laat echter zien dat de netto lasten voor het programma handhaving dalen en niet stijgen. Over het aannemen van meer mensen wordt niet gesproken.

Een algemene vraag: ooit was er een plafond aan het aantal werknemers van Brabantse Delta (ten tijde van de heer Van Stokkom). Is dit plafond losgelaten, en zo ja: wanneer en waarom?
Antwoord:
In het verleden is er met het dagelijks bestuur een afspraak gemaakt om 500 fte als maximum voor de organisatie af te spreken. Daarbij is wel steeds de afspraak geweest dat de bestuurlijke afwegingen gemaakt worden op basis van de integrale kostprijs. Dat geeft directie en management de ruimte om op procesniveau een goede make, buy or ally afweging te maken en te beoordelen of en zo ja in welke omvang er een flexibele schil nodig is in het proces. Daarnaast komen er soms nieuwe of uitbreiding van taken bij. Op basis van het voorstaande is het maximum van 500 fte in overleg met het dagelijks bestuur losgelaten

Op pag. 55 staat dat 24000 ingezetenen geen heffing betalen, omdat het oninbaar is. Hoe is dit onderzocht, en hoeveel komen er gemiddeld per jaar bij?
Vraag : over welke bedragen praten we ?

Antwoord:
De 24.000 ingezetenen betreft oninbaarheid en kwijtschelding. De oninbaarheid van ingezetenen wordt bepaald door de ontwikkeling van het aantal ingezetenen. In onderstaande tabel ziet u per categorie welke bedragen in de kadernota zijn opgenomen voor oninbare aanslagen.

Oninbaar in €	KN 20-29 jaar 2020	KN 20-29 jaar 2021	KN 20-29 jaar 2022	KN 20-29 jaar 2023	KN 20-29 jaar 2024	KN 20-29 jaar 2025	KN 20-29 jaar 2026	KN 20-29 jaar 2027	KN 20-29 jaar 2028	KN 20-29 jaar 2029
Ingezetenen	€ 129.840	€ 135.303	€ 139.958	€ 145.561	€ 148.699	€ 150.335	€ 153.624	€ 155.843	€ 155.424	€ 157.337
Gebouwd	€ 84.426	€ 87.978	€ 91.005	€ 94.648	€ 96.688	€ 97.752	€ 99.891	€ 101.334	€ 101.061	€ 102.305
Natuur	€ 135	€ 141	€ 146	€ 151	€ 155	€ 156	€ 160	€ 162	€ 162	€ 164
Ongebouwd	€ 9.993	€ 10.411	€ 10.766	€ 11.194	€ 11.432	€ 11.555	€ 11.805	€ 11.972	€ 11.937	€ 12.080
Zuiveringsh.huishoude	€ 270.391	€ 283.920	€ 294.498	€ 302.984	€ 312.747	€ 320.789	€ 327.257	€ 321.267	€ 323.813	€ 330.731
Zuiveringsh.bedrijven	€ 210.634	€ 220.257	€ 227.521	€ 233.116	€ 240.204	€ 245.948	€ 250.468	€ 245.454	€ 246.967	€ 251.804
Totaal	**€ 705.418**	**€ 738.011**	**€ 763.893**	**€ 787.654**	**€ 809.925**	**€ 826.536**	**€ 843.205**	**€ 836.033**	**€ 839.364**	**€ 854.421**

Fractie Ongebouwd
Investeringsplan 2020-2029
Blz 8 thema renovatie oeververdedigingen
Voor 2022, 2025 en 2028 zijn investeringsplannen in renovatie van oeververdedigingen. Welke invloed heeft de rechtszaak inzake beschoeiing van Steenbergen invloed op deze projecten zowel in uitvoering als in kosten.
Antwoord:
Er is nog geen uitspraak van het Hof in voornoemde zaak. Ieder geval is er één op zich, maar een uitspraak kan leiden tot precedentwerking in vergelijkbare zaken. De omvang en kans daarop wordt uiterst klein geschat, omdat de betreffende situatie in Steenbergen vrij specifiek is in situatie, tijd en constructie.

Fractie Partij voor de Dieren

1. Pagina 7, paragraaf duurzaamheid, duurzaam financieel beleid; 'We willen onze schulden niet te hoog op laten lopen om toekomstige generaties niet onnodig zwaar te belasten'?
   - Bent u bekend met de Eerlijke Bankwijzer?
   - Wat verstaat het Dagelijks Bestuur onder eerlijk bankieren?
   - Bent u met ons van mening dat het waterschap in principe een huisbankier moet hebben die voldoendes haalt bij de Eerlijke Bankwijzer?
   - Indien onze huisbankier onvoldoende scoort, bent u in dat kader bereid om te kijken naar een andere bank of afspraken hierover te maken met de huidige bank?

Antwoord:
De eerlijke bankwijzer vergelijkt de belangrijkste aanbieders van particuliere betaal- en spaarrekeningen op de Nederlandse markt op duurzaamheid. De NWB Bank is geen aanbieder van particuliere betaal- en spaarrekeningen. Zij is met haar kredietverlening alleen actief in de Nederlandse publieke markt. De NWB bank heeft eigen MVO beleid en voldoet in ruime mate aan de internationale duurzaamheidsratings. De NWB Bank hecht veel waarde aan maatschappelijke verantwoordelijkheid. De NWB Bank wil bijdragen aan een stabiele en robuuste financiële sector die op zijn beurt bijdraagt aan een economie die de mens dient en daarbij het leefmilieu zo min mogelijk belast. Voor meer gedetailleerde informatie over het MVO beleid verwijs ik u naar de website van de NWB Bank www.nwbbank.com.

2. Pagina 7, ontwikkeling netto lasten 'Ook is in de financiële prognose vanaf 2022 rekening gehouden met ruimte voor aanvullende ambities uit het bestuursakkoord'.

Het bestuursakkoord behelst een periode van 2019-2023. Zoals nu voorgesteld zou er pas in het laatste jaar ruimte zijn voor aanvullende ambities.

- Waarom wordt er niet eerder meer middelen beschikbaar gesteld om uitvoering te geven aan de ambities zoals vermeld in het bestuursakkoord?

Antwoord
In de jaren 2020 en 2021 heeft het waterschap te maken met zodanig grote opgaven en hoge lasten, dat er geen ruimte is om substantieel extra middelen vrij te maken voor nieuwe

ambities. Binnen de bestaande programma's wordt wel gewerkt aan de aan de afspraken uit het bestuursakkoord. De jaren 2020-2021 worden daarnaast gebruikt om (investerings)voorstellen uit te werken (in samenspraak met partners) die vanaf 2022 in uitvoering gaan.

3. Pagina 9, paragraaf 1.1. een na laatste gedachtenbolletje Bestuursakkoord Samen Beter'.
   Biodiversiteit en dierenwelzijn: "Aandacht voor natuur is belangrijk".
   - Waarom is ervoor gekozen bij de toelichting van het punt 'biodiversiteit en dierenwelzijn' specifiek in te gaan op 'natuur'?
   - Waarom is niet ook opgenomen dat het waterschap het belang van dierenwelzijn onderkent conform het bestuursakkoord?

Antwoord
In het tekstblok op pagina van de Kadernota staat:
"De belangrijkste thema's uit het Bestuursakkoord […] zijn:

- *[…]*
- *Biodiversiteit en dierenwelzijn"*

Daarmee wordt het belang van dierenwelzijn onderkent.
Met de toelichting "aandacht voor natuur is belangrijk" wordt bedoeld dat biodiversiteit en dierenwelzijn onlosmakelijk samenhangen met natuur in de breedste zin van het woord (dus niet alleen binnen de grenzen van natuurgebieden).

4. Pagina 12, Nieuwe generaties.
   - Waarom is hier het woord 'zogenaamd' opgenomen (zogenaamde klimaatstakers)?
   - Wat wordt hier mee bedoeld?

Antwoord
Het woord "zogenaamde" is hier bedoeld in de betekenis van zogeheten of zogenoemde ('wie of wat zo genoemd wordt'). Het woord is niet bedoeld om het motief van de stakers in twijfel te trekken.

5. Pagina 13, Duurzaamheid.
   - Onderschrijft het waterschap dat het 40 puntenplan van Urgenda ook bijdraagt aan het behalen van de klimaatdoelen voor het waterschap?
   - Zo nee, waarom niet?
   - Zo ja, welke punten uit het 40 puntenplan neemt zij op in de kadernota?

Antwoord
Het waterschap onderschrijft het belang van het 40 puntenplan van Urgenda. Een aantal maatregelen zijn voor het waterschap niet van toepassing (bijvoorbeeld verdubbeling krimp varkenssector en extra budget voor woningisolatie) en andere maatregelen zijn al in gang gezet (bijvoorbeeld de maatregelen op verlichting en mobiliteit). In het nieuwe programma 'Duurzaam zijn' zullen ook een aantal nieuwe maatregelen terug te vinden zijn in de uitwerking hiervan in 2020.

6. Pagina 14, Klimaattransitie.
   - Waarom zijn punt 14 'leven in water' en 15 'leven op het land' van de SGD-doelen niet opgenomen in de klimaattransitiedoelen van het waterschap?

Antwoord
De tekst op pagina 14 is geen uitputtende lijst van SDG-doelen die raken aan de klimaattransitie. Het is wel een terechte opmerking dat de SDG-doelen 14 en 15 een duidelijke relatie hebben met klimaattransitie.

7. Pagina 23, overzicht 'Doelen uit waterbeheerplan':

- Waarom is ervoor gekozen om de kleuren groen en oranje te gebruiken, terwijl het duidelijk is duidelijk dat we op de KRW (hier een van de onderdelen van) diep rood scoren?
- Waarom wordt de huidige tussenstand hier niet bij weergegeven (het wordt bij KRW bijv. vaag gehouden door het te hebben over de periode 2016-2019, i.p.v. de huidige tussenstand, waardoor ook niet duidelijk is of we verbeteren of juist verslechteren, én dit is niet te vinden in het overzicht maar in de toelichting)? Nu is niet duidelijk te zien of we op alle oranje punten even ver achterlopen, of bij de een 1 stap en bij de ander 20 stappen.

Antwoord

De gekozen kleuren in de tabel op pagina 23 hebben betrekking op alle wateropgaven, niet alleen de KRW. De focus ligt daarbij op de uitvoering van benodigde maatregelen. De kleuren voor de KRW-kwaliteitsklassen waarop u doelt zijn inderdaad anders, maar dienen ook een ander doel, namelijk het laten zien van de mate van KRW-doelbereik.

- *Voor de formele KRW beoordeling van doelbereik geldt dat de kwaliteit aan het begin en einde van een 6-jarige implementatietermijn met elkaar wordt vergeleken. In het nieuwe Waterbeheerprogramma zal die tussenbalans worden opgemaakt en gepresenteerd. Omdat de kwaliteitscijfers onderhevig zijn aan (natuurlijke) fluctuaties is het van belang om met meerjarige meetreeksen te werken, zodat eventuele trends zichtbaar worden. Daarbij is 2016 de start van de huidige, tweede implementatietermijn en 2019 het meest recente rapportagejaar waarvan gegevens beschikbaar zijn.*

8. Pagina 24, RZWI's, in samenhang met pagina 42, zuiveringsproces RZWI's.
   - Bij hoeveel RZWI's wordt stikstof en fosfaat op chemische wijze verwijderd? En bij hoeveel RZWI's wordt stikstof en fosfaat op biologische wijze gezuiverd?
   - Waarom wordt er niet meer ingezet op het op biologische wijze zuiveren gezien de ambities op het gebied van duurzaamheid?
   - Zijn er nog meekoppelkansen aangaande dit onderwerp?

Antwoord

Stikstof wordt op alle zuiveringen biologisch verwijderd. Fosfaat wordt op 3 van de 17 zuiveringen biologisch verwijderd. Dit zijn 3 kleinere zuiveringen.
Biologische fosfaatverwijdering vraagt om zeer grote investeringen in grote betonnen tanks. Bij grote renovaties of nieuwbouw wordt biologische fosfaatverwijdering in overweging genomen. Biologische fosfaatverwijdering kent echter ook nadelen. Belangrijkste nadeel is dat het fosfaat gedeeltelijk weer vrij komt bij slibgisting en daar alsnog met chemicaliën op de rwzi-locatie moet worden verwijderd/teruggewonnen. Het voordeel van chemische fosfaatverwijdering is dat alle fosfaat uiteindelijk na verbranding bij SNB in de verbrandingsas komt en vandaaruit op een centrale locatie teruggewonnen kan worden. De ambitie is om vandaaruit ook de chemicaliën (metaalzouten) weer terug te winnen zodat deze circulair kunnen worden toegepast.

9. Pagina 25, Herstel natte natuurparels.
   - Waarom lukt het niet om dit binnen de afgesproken termijn te realiseren? Waarom is dit complex (pag. 26)?
   - Op welke wijze gaat u de versnelling aanpassen?
   - Wat is uw oplossing?

Antwoord

Zie het antwoord op de vraag van de fractie WaterNatuurlijk. Het waterschap werkt samen met de provincie en manifestpartners aan versnellingsmogelijkheden. Eén kant-en-klare oplossing is niet voorhanden. De richting waarin oplossingen worden gezocht zijn: meer gezamenlijke programmering en prioritering (Meerjarenaanpak NNB), heldere afspraken over trekkerschap, extra middelen voor anticiperende grondaankoop.

10. Pagina 25, Beek en kreekherstel

- Waarom lukt het niet om dit binnen de afgesproken termijn te realiseren, waar zit het knelpunt(en)?
- Waarom kiest u voor herijking en mogelijke bijstelling in plaats van versnellen en/of alsnog de bestaande doelen behalen?

Antwoord
Zie het antwoord op de vraag van de fractie WaterNatuurlijk. Het waterschap werkt samen met de provincie en manifestpartners aan versnellingsmogelijkheden.
De doelstelling blijft ongewijzigd: voldoen aan de KRW-doelen. De invulling van het maatregelpakket (de uitvoering) verandert wel gedeeltelijk, op basis van aanbevelingen uit de watersysteemanalyses die de meest up to date kennis en daarmee nieuwe inzichten bevatten

11. Pagina 26 ,Vispassages.
    - Voor welke punten vindt er een herbeoordeling plaats?
    - Wordt het Algemeen Bestuur hier nog bij betrokken en zo ja op welke wijze?
    - Zo nee, waarom niet?

Antwoord
Alle nog niet uitgevoerde (of in uitvoering zijnde) knelpunten worden herbeoordeeld. De herbeoordeling levert een vernieuwde opgave op die in het ontwerp waterbeheerprogramma 2022-2027 zal worden opgenomen. Dit ontwerp waterbeheerprogramma wordt uiteraard voorgelegd en vastgesteld door het AB

12. Pagina 37, paragraaf 4.2 Waterveiligheid: sterkte dijken en muskusrattenbeheer.
    - Waarom wordt er gesproken over muskusrattenbeheer in plaats van muskusrattenbestrijding?
    - Dekt dit nog de lading nu er landelijk voor een uitroeiingsbeleid is gekozen?

Antwoord
Het is een bestuurlijke keus geweest van de 3 Brabantse waterschappen om de gemeenschappelijke regeling Muskusrattenbeheer Brabantse Waterschappen te noemen. Dit vond men, gelet op het maatschappelijk draagvlak, een betere naam dan bestrijden

13. Pagina 37, Beverproblematiek, beveronvriendelijke maken van de keringen?
    - Op welke wijze worden de keringen beveronvriendelijk gemaakt?
    - Zijn beveronvriendelijk gemaakte keringen ook tevens onvriendelijk voor muskusratten?
    - Zo nee, waarom niet?
    - Zo, nee kunnen ze dat dan niet ook tevens muskusrattenonvriendelijk gemaakt worden, een meekoppelkans?

Antwoord
Hierover is in de vergadering van het algemeen bestuur van 23 oktober 2019 reeds een vraag gesteld. De schriftelijke beantwoording van deze vraag wordt toegevoegd aan de stukken voor de vergadering van het algemeen bestuur van 20 november 2019.

Er wordt gesproken over een toename in het aantal bevers, als een probleem voor het waterschap.

- Zorgt deze toename ervoor dat er een verandering of verschuiving plaats vindt of recentelijk plaats heeft gevonden in de manieren waarop hiermee wordt omgegaan? Bijvoorbeeld, maar niet uitputtend, doelt deze vraag op de methoden waarop bevers worden verwijderd en de manier waarop keringen beveronvriendelijk worden gemaakt.

Antwoord:
Nee. Als een bever in een kering graaft wordt deze volgens het Brabantse beverprotocol verwijderd en wordt de schade hersteld. Hierbij wordt de omgeving van de graverij

beveronvriendelijk gemaakt b.v. door ingraven van gaas en het weghalen van zijn voedsel. Bevers worden in Brabant niet gedood.

Is er binnen het waterschap momenteel onderzoek of gesprek gaande met betrekking tot het nemen van andere maatregelen tegen (graafschade door) bevers? Graag een toelichting hierop.

Antwoord

Ja, er vindt overleg plaats. Nee, het waterschap doet hier geen onderzoek naar. De provincie is in deze problematiek bevoegd gezag en daarmee in de lead. Vanuit de Unie van Waterschappen wordt er op aangedrongen om te komen tot een landelijke strategie en onderlinge afstemming.

14. Pagina 40 Resultaten/mijlpalen:
    - Waarom kunnen er pas vanaf 2023 in samenspraak met gemeenten maatregelen op blauwalglocaties worden uitgevoerd?
    - Gedurende het onderzoek van 4 jaar zullen er al bevindingen naar voren komen waar op geacteerd kan worden, waarom wordt daar niet op ingezet?

Antwoord

Het is niet zo dat pas na 2023 maatregelen worden uitgevoerd. Het huidige programma Bestrijding Blauwalgoverlast bestaat uit:

- *onderzoek naar de oorzaken van blauwalgoverlast per locatie;*
- *het opstellen van een maatregelenpakket per locatie en het verkrijgen van bestuurlijk draagvlak voor die aanpak;*
- *en het uitvoeren van maatregelen met beperkte investeringskosten, die passen binnen het huidige budget van het programma.*

Mochten er grootschalige maatregelen nodig zijn (zoals baggeren), dan wordt daarvoor apart uitvoeringskrediet aangevraagd. De uitvoering van grootschalige maatregelen kan in de komende periode van drie jaar plaatsvinden, of in de periode daarna, afhankelijk van de financiële mogelijkheden bij het waterschap en de betrokken gemeente.

15. Pagina 41, 4.4.1 vierde gedachtenbolletje, 'Uit….niet bij de zestig meest vervuilende rzwi's zitten'.
    - Waar zitten we dan wel met onze rzwi's, in de top tien van de schoonste rzwi's?

Antwoord

De landelijke hotspotanalyse medicijnresten heeft voor drie criteria (concentratie in effluent, effect drinkwaterbereiding en effect op het achterliggend watersysteem) bepaald welke zuiveringen de grootste negatieve bijdragen hebben.

De negatieve bijdrage wordt bepaald door omgevingsinvloeden (verdunning afvalwater, nabijheid drinkwaterwaterwinning en het watersysteem waarop geloosd wordt). Door de ligging van de zuiveringen van waterschap Brabantse Delta en het lozen van een groot deel van het effluent op ruim ontvangend oppervlakte water is de negatieve bijdrage van de zuiveringen gering. Dit is geen resultaat van onze zuiveringsprestaties maar een gevolg van de fysieke en geografische omstandigheden. Er is geen lijst met zuiveringen met de minste invloed.

16. Pagina 41, 4.4.1 vierde gedachtenbolletje, laatste zin
    - Kan de volgende zinssnede worden toegelicht: 'dat doen we al in de samenwerking (…) met de agrarische sector over gewasbeschermingsmiddelen'?

Antwoord

Voor micro-verontreinigingen geldt dat aanpak bij de bron en preventie de eerste stap is om verontreiniging van oppervlaktewater te voorkomen. Dit vraagt om een intensieve samenwerking met de verschillende stakeholders op dat vlak. Zo worden de gewasbeschermingsmiddelen in oppervlaktewater onder het kopje microverontreinigingen gerekend. Het waterschap kent hierbij een 2 sporenaanpak. Strikt handhaven van wet- en regelgeving enerzijds en stimuleren van de voorlopers die innovatief en bovenwettelijk aan de slag gaan anderzijds. Met name op dat laatste spoor wordt intensief met de agrarische sector samengewerkt onder andere in het project Schoon water voor Brabant.

17. Pagina 55, oninbare aanslagen.
    - Hoe groot is het bedrag dat niet geïnd wordt door de oninbare aanslagen?
    - Wat voor soort situaties zijn dit?

Antwoord
Zie voor de omvang van het bedrag de tabel in het antwoord op de vraag van de fractie Ons Water/Waterbreed.
Er kunnen diverse redenen zijn waarom een belastingschuld oninbaar wordt voorgesteld. Het betreft voornamelijk faillissementen, wettelijke schuldsanering, belastingplichtige is vertrokken naar buitenland of naar onbekende bestemming, het ontbreken van verhaalsmogelijkheden en beslag niet zinvol.

6 NOTULEN EN BESLUITENLIJST

Fractie WaterNatuurlijk
* thema AB blauwalg moet 15 januari 2020 zijn (geen 2019).
Antwoord:
Dit wordt zo aangepast.

7 RONDVRAAG

8 SLUITING

100 Bijlage behorende bij de vergadering van het algemeen bestuur van 20 november 2019

Mededelingen en Ingekomen stukken worden alleen besproken als dat bij de technische vragen is aangegeven.

Fractie Water Natuurlijk
* voortgang onderzoek RKC Klimaatadaptatie: waarom duurt het zo lang voor het AB dit rapport krijgt? Wij hebben vernomen dat de agendering pas begin 2020 gaat plaatsvinden. Dat is te laat om het bij de besluitvorming Kadernota te kunnen betrekken? Wat maakt dat de gebruikelijke doorloop van 3 weken (reactie DB) zo ruim wordt overschreden?
Antwoord:
Van de secretaris van de rekenkamercommissie is het volgende antwoord ontvangen.
Het rapport wordt, in tegenstelling tot hetgeen is opgenomen in de brief, inderdaad geagendeerd voor de vergadering van het algemeen bestuur in januari 2020. Het vaststellen van de definitieve versie van het rapport heeft meer tijd gekost dan verwacht. Daardoor ligt het doorlopen van de minimale termijn van drie weken voor het vragen van de bestuurlijke reactie te dicht op het aanbieden van het rapport aan het algemeen bestuur voor de vergadering van 18 december. De bestuurlijke reactie had, gelet op de drie weken termijn in het DB van 10 december kunnen worden behandeld. Vervolgens dient het nawoord te worden geschreven naar aanleiding van de bestuurlijke reactie, waardoor er te weinig tijd is om het rapport tijdig bij het AB te krijgen.

Fractie Partij voor de Dieren
Daarnaast wil ik graag aangeven dat wij niet akkoord zijn met het verslag over de Financiële Commissie dat in de vergaderstukken is opgenomen. Hierin ontbreekt namelijk de bijdrage van Ellen over muskusrattenbestrijding compleet. Zij heeft aangegeven dat ze het niet eens is met het ondersteunend programma 600/800 watersystemen, waarbij er meer middelen beschikbaar gesteld worden voor de muskusrattenbestrijding, waarbij de jaarvangst vergroot wordt.
Graag horen wij of dit stuk van de discussie alsnog in het verslag opgenomen kan worden.
Antwoord: het verslag van de voorbereidingscommissie financiële zaken is geen woordelijk verslag, maar een verslag op hoofdlijnen. Dit onderdeel zal op hoofdlijnen worden toegevoegd.

Aangemeld ter bespreking	

4.1	**Aanvraag uitvoeringskrediet vervangen warmtekrachtkoppeling (WKK) op rwzi Waalwijk (project 800505)**	Door:	Bedrijven
4.2	**Bevindingen en voorstel agendawerkgroep**	Door:	Bedrijven, Partij voor de Dieren
	Managementletter 2019-4	Door:	Partij voor de Dieren

Openstaande vragen AB 23 oktober 2019

De heer Van der Kallen: Voorzitter. Ik heb een brief gestuurd over de situatie bij het Dongens kanaal en ik dank het dagelijks bestuur voor de beantwoording. Ik wil er twee opmerkingen over maken. De aangegeven verbeterperiode van 2020 tot 2026 vinden wij toch wel heel erg lang, zeker als iets al vanaf 2011 speelt want toen ben ik er al over begonnen. Ik vind echt dat bij het HWBP moet worden aangedrongen bij RWS om dit toch in de eerste helft te doen, zo niet al in 2020. Ik vind het echter teleurstellend dat op de urgentie van de beverburchten en de gaten die daardoor in de dijk worden veroorzaakt, niet is gereageerd. Ik vind echt dat daar actie op moeten worden ondernomen voordat het winter wordt.
De voorzitter: De secretaris-directeur gaat dat navragen bij Rijkswaterstaat in de lijn zoals u dat vraagt.

Van Rijkswaterstaat zijn de volgende antwoorden ontvangen.
Antwoord over planning:
Er worden zorgen geuit over de planning in het HWBP, aangezien de kering al jaren is afgekeurd. In het WBP staat dat de waterkering wordt verbeterd (nav de 3e ronde toetsing) in de periode 2020-2026, maar een specifieke planning wordt niet gegeven. Wanneer gaat RWS dit oppakken?
De Drongelense kanaaldijk is in de 3e ronde toetsing als primaire kering afgekeurd. Sinds 1 januari is deze kering geen primaire kering meer, maar heeft de status regionale kering. Daarbij horen andere toetsvoorschriften. De dijk wordt op dit moment getoetst aan de voorschriften voor een regionale kering. De concept-bevindingen zijn bekend bij Rijkswaterstaat, maar een definitieve rapportage moet nog worden opgeleverd. Rijkswaterstaat verwacht begin 2020 met een ingenieursbureau te bespreken wat de maatregelen voor herstel zijn. Rijkswaterstaat verwacht dat de uitvoering van de verbetering in 2021 gereed is.

Antwoord over urgentie aanpakken beverburchten:
Welke urgentie geeft RWS aan het aanpakken van de beverburchten? Deze kunnen de dijk verzwakken. Er wordt aangedrongen dit nog voor de winter te doen.
De opdracht tot het aanpakken van de beverburchten is verleend en ligt bij een aannemer. Rijkswaterstaat heeft druk gezet op de werkzaamheden en verwacht dat de beverburchten uiterlijk in december 2019 zijn aangepakt.

Mevrouw Pallandt: Voorzitter. Wij hebben technische vragen gesteld over het voorkeursalternatief, omdat wij graag wilden weten of er bij de versteviging van regionale keringen ook rekening zal worden gehouden met graafschade door dieren. Er wordt rekening gehouden met graverijen door bevers en dat vinden wij positief, maar voor andere gravende dieren wordt gesteld dat dit op de gebruikelijke manier wordt tegengaan. Voor muskusratten betekent dat dus, we gaan graverij tegen door de dieren te doden en daarnaast nemen wij bijvangst van andere dieren op de koop toe. Dat is voor mijn fractie onbegrijpelijk. Als een dijk verstevigd gaat worden en daarbij wordt rekening gehouden met graverij door bevers, dan is het wat ons betreft een schoolvoorbeeld van een meekoppelkans om daar graverij door muskusratten ook in mee te nemen. Het past ook bij de in het bestuursakkoord genoemde ambitie tot preventie van graafschade door muskusratten. Ik wijs u graag op de werkwijze van Waterschap Rivierenland, namelijk door bij een dijkontwerp wel passende preventieve maatregelen te nemen voor alle gravende dieren. Ik citeer kort uit de ontwerpuitgangspunten primaire waterkeringen 2019 van Waterschap Rivierenland: "Dierlijke graverij kan leiden tot een dijkdoorbraak. Grote gravers zoals bevers en dassen, kunnen grote gevolgen hebben voor de functie van de waterkering. Tegelijkertijd hebben deze dieren een beschermde status. Bij het ontwerp van een waterkering dient de habitat van de bever en de das in relatie tot de dijk in beeld gebracht te worden door een deskundig persoon. Bij het ontwerp dienen preventieve maatregelen genomen te worden op plekken waar de afgelopen vijf jaar bevers of dassen gevestigd zijn of waar aannemelijk is dat dassen of bevers zich vestigen. Naast deze grote gravers dienen ook de effecten van andere vormen van dierlijke graverij door het desbetreffende dijkverstevigingstraject in beeld te worden gebracht. Mocht blijken dat deze andere soorten ook een effect kunnen hebben op de waterkerende functie, dan dient hier ook een passende preventieve maatregel getroffen te worden in het dijkontwerp." Graag wil ik Brabantse Delta oproepen om op eenzelfde manier om

te gaan met het risico op graafschade, vooral in gebieden zoals deze, waar in het verleden daadwerkelijk dergelijke schade is opgetreden. Wij willen hetzelfde advies afgeven voor agendapunt 4.a., dijkverbetering Geertruidenberg Amertak. Goed voorbeeld doet goed volgen. Wij hopen dat Brabantse Delta zich aansluit bij de proactieve werkwijze van Waterschap Rivierenland en daarmee op haar beurt weer andere waterschappen inspireert.

Mevrouw Franssen: Voorzitter. Er zijn heel veel technische vragen gesteld en nu ook weer een aantal vragen. (…) Mevrouw Pallandt heeft een hele moeilijke technische vraag over gravers en dergelijke. Wij hebben geprobeerd om uw eerste vraag zo goed mogelijk te beantwoorden, u komt nu met nieuwe ideeën waar wij wel even naar willen kijken. Wij hebben daar een beetje op voorgesorteerd. Een aantal maatregelen die wij sowieso nemen, willen wij graag naar u toe laten komen. Vindt u het goed dat wij die vraag schriftelijk beantwoorden, dan hebben wij meer tijd om hem uitgebreid te beantwoorden.

Antwoord
Graafschade door dieren kan een onacceptabel risico vormen voor de waterveiligheid van het achterliggende gebied. Het betreft in het gebied van waterschap Brabantse Delta vooral bevers en muskusratten. Het waterschap treedt actief op tegen deze graverij door bijvoorbeeld beverburchten te verplaatsen en de waterkering te herstellen en de populatie van muskusratten zo laag mogelijk via bestrijding.

Een maatschappelijke wens is om bestrijding van deze gravende soorten te verminderen. Dit leidt tot de noodzaak van preventieve maatregelen. De eerste stap hierbij is een risico-inventarisatie. Vervolgens kunnen preventieve maatregelen genomen worden. Het waterschap voert verschillende maatregelen uit, zoals:
- *Ontwerpmaatregelen bij dijkverbeteringen*
- *Constructieve maatregelen (buiten de trajecten van de dijkverbeteringen)*
- *Preventief dijkonderzoek (reguliere taak)*
- *Inspectie bij hoogwater (reguliere taak)*

Maatregelen kunnen hierbij zowel op de bever, beverrat als de muskusrat gericht zijn.

Bij een verbeterproject, zoals Verbeteren Regionale Keringen, wordt in de ontwerpfase gekeken of de waterkering onaantrekkelijk gemaakt kan worden voor bevers. Dit kan op verschillende manieren, bijvoorbeeld door een (semi) harde constructie aan te leggen óf door het voorland op een bepaalde manier in te richten. Bepaalde vormen van inrichting zijn onaantrekkelijk voor bevers, maar ook muskusratten. In de ontwerpfase zal een afweging gemaakt worden op basis van de bedrijfswaarden om te komen tot een definitief ontwerp. De kosten van dergelijke preventieve maatregelen kunnen aanzienlijk zijn.

Naast verbeterprojecten neemt het waterschap ook maatregelen in het kader van de Zorgplicht. Dit zijn (veelal tijdelijke) maatregelen tot het moment dat een waterkering versterkt zal worden. De maatregelen die hier genomen worden kunnen een bijdrage leveren aan het onaantrekkelijk maken van waterkeringen voor gravende soorten.

De Ontwerpuitgangspunten Primaire Waterkeringen van waterschap Rivierenland zijn bekend binnen waterschap Brabantse Delta. Het is een document dat als inspiratie zal worden gebruikt bij het opstellen of herijken van uitgangspunten bij Brabantse Delta.

Overige technische vragen

Fractie Ons Water/Waterbreed:
Vraag: Daarnaast verneem ik graag of er al zicht is op de procedure ter benoeming van een voorzitter van de rekenkamercommissie.
Antwoord: *In de vergadering van het algemeen bestuur van 23 oktober 2019 is besloten over de vacature en de sollicitatieprocedure voor de voorzitter van de rekenkamercommisse. Op 18 november 2019 is de termijn voor sollicitaties gesloten. De volgende stap is de brievenselectie.*

Vraag: Aan de Overdiepse Kade wordt de dijk meerdere keren gemaaid en het maaisel afgevoerd door het waterschap. De vraag van de boeren ter plaatse is of zij deze dijk mogen beweiden met pinken en/of schapen, en of ze deze dijk zelf mogen maaien en hooien zodat het waterschap hier geen kosten meer aan heeft. Aan de overkant van de Maas ligt Waterschap Rivierenland: hij verpacht wel de dijken en laat het beweiden met rundvee toe. Kortom de vraag: waarom mag dit bij ons niet? Ook de algemenere vraag: wie bepaalt of vee op een dijk mag lopen? Waar is dit vastgelegd?
Antwoord:
De Overdiepse Kade is een nog jonge primaire kering, waar het waterschap nog te maken heeft met allerlei storende onkruiden. De grasmat heeft niet overal dezelfde kwaliteit. Voor de bestrijding van die onkruiden en

de goede ontwikkeling van de grasmat wil het waterschap deze grasmat in eigen beheer houden. Beheer van deze dijk, die in eigendom is van het waterschap, is voor een deel ook maatwerk. Het waterschap wil daarom in ieder geval vooralsnog het maaien van de dijk en het afvoeren van het maaisel in eigen beheer houden omdat dit specialistisch werk is, waar ook aangepast materieel voor nodig is. Beweiding van de kering met schapen acht het waterschap voor deze jonge kering in ieder geval op dit moment ongewenst. Beweiding met schapen kan op een later moment nogmaals worden overwogen. Beweiding met pinken (rundvee) is sowieso niet bevorderlijk voor de kwaliteit van de grasmat en derhalve ongewenst.
Wat er qua beweiding wel of niet toegestaan wordt op een kering wordt geregeld in de Keur (vergunning vereiste), dit in samenhang met de algemene regels op grond van de keur en het vergunningenbeleid. De Keur is in 2015 door het algemeen bestuur vastgesteld. Voor beweiding met rundvee wordt in ieder geval geen vergunning meer verleend, dit vanwege de schade die door dat soort beweiding aan de grasmat van de kering wordt toegebracht. Waterschap Rivierenland mag daarin zijn eigen afwegingen maken. Uit de diverse toetsingen van de regionale keringen is in ieder geval gebleken dat beweiding met rundvee schade toebrengt aan de grasmat. Dit kan betekenen dat de grasmat en daarmee de kering niet door de toetsing heen komt.

Vraag: Afgelopen week moest als bij donderslag worden beslist over de aankoop van een perceel grond. Voorafgaande aan de nadere informatie hierover vernemen wij graag nu reeds waar het desbetreffende perceel is gelegen? Is het een onderdeel van een groter perceel dat samen met de provincie Noord-Brabant wordt gekocht?

Antwoord:
Vanaf publicatie van de openbare inschrijving van een perceel in Klundert, opgedeeld in 3 deelpercelen, heeft het waterschap samen met de gemeente Moerdijk en de provincie opgetrokken om niet concurrerend in te schrijven en de kans op gunning van het totale perceel circa 23 ha voor de betrokken overheden te vergroten. De provincie zou hierbij optreden als penvoerder. De gemeente Moerdijk haakte vorige week maandag onverwacht, af en uiteindelijk besloot de provincie een dag later geen penvoerder voor deze inschrijving te willen zijn. Het perceel in Klundert lag echter zeer gunstig ten opzichte van doelrealisatie van het waterschap waarop alsnog besloten is zelfstandig in te schrijven om in ieder geval kans te maken op een deelperceel. Omdat alleen inschrijvingen zonder voorbehoud bij deze inschrijving zouden worden geaccepteerd en de aankoopsom boven de € 300.000,= lag, moest met spoed gehandeld worden Helaas moet worden medegedeeld dat het waterschapsbod op maandag18 november niet is geaccepteerd, waardoor het perceel niet is verworden.

Financiële consequenties kostenstijging project 'Verbetering regionale keringen'
Tijdens de AB-vergadering van 23 oktober 2019 is toegezegd dat de financiële consequenties van de kostenstijging van het project 'Verbetering regionale keringen' bij de behandeling van de Kadernota 2020-2029 in beeld worden gebracht.
De memo over dit onderwerp treft u als aparte bijlage aan.